

Geliş Tarihi: 4 Şubat 2025

Kabul Tarihi: 25 Nisan 2025

Araştırma Makalesi/Research Article*

Milli Mücadele Başlarken Batı Anadolu’da “Kuvâ-yi Milliye”

Sezai Kürşat ÖKTE**

Öz

Mondros Mütarekesi sonrası başlayan işgaller, Doğu ve Güney Anadolu’da, girişilen katliamlar, çok sayıda Türkün ölümüne, göç etmesine sebep olmuştur. 15 Mayıs 1919’da İzmir’in işgaliyle de öldürme, yakıp, yıkma ve tecavüz eylemleri artmıştır. Türklük aleyhine yapılan gösteri ve taşkınlıklara, Anadolu’nun istilasına devlet otoritesi tepkisiz kalmış, gelişmeleri kabullenmiştir. Anadolu Türk Toplumunda millet bilinçlenmesi ve güvenlik düşüncesinde yeni gelişmelerin yaşanmasına sebep olan bu gelişmeler; “Kuvâ-yi Milliye” ve “Müdafaa-i Hukuk” örgütlenmelerini oluşturmuş ve Milli Mücadele’nin “Silahlı Direnme Dönemi” başlamıştır. Kuvâ-yi Milliye; “Milli Kuvvetler” anlamına gelmektedir.

Bu çalışmada, Milli Mücadele Dönemi başlangıcında “Batı Anadolu’da” yaşanan gelişmeler karşısında askeri gücün yetersiz kaldığına inanan halk tarafından, hiç bir yerden talimat almadan oluşturulan “Kuva-yi Milliye”, ortaya çıkışı ve amacı, yapısal özellikleri, teşkilatlanması, oluşturduğu cepheler, giriştiği önemli muharebeler, bölgede düzenlenen kongrelerle ilişkisi ve nihayet kaldırılması hususlarında incelenecektir.

Konuyla ilgili olarak çok şeyler yazılıp, söylenmiştir. Bunlardan bir kısmı olumlu, bazıları da Kuva-yi Milliye’nin yapısal ve yasal özellikleri bakımından olumsuzdur. Türk İstiklâl Harbi tarihinde ebedi bir yer alan, ancak unutulmaya yüz tutan bu oluşumun tekrar hatırlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Batı Anadolu Kongreleri, Efeler ve Zeybekler, Milli Mücadele Dönemi, Kuva-yi Milliye, Müdafaa-i Hukuk, Müdafaa-i Milliye.

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Dr., Araştırmacı-Yazar, sezaioekte@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5272-142X.

The “Kuvâ-yi Milliye” in Western Anatolia at the Beginning of the National Struggle

Abstract

The occupations that began after the Armistice of Mudros, along with the massacres in Eastern and Southern Anatolia, led to the death and displacement of many Turks. On May 15, 1919, with the occupation of Izmir, acts of killing, burning, destruction, and rape increased. The state authority remained unresponsive and accepted the developments, including demonstrations and excesses against Turkishness and the invasion of Anatolia. These events, which led to new developments in national awareness and security considerations within the Anatolian Turkish community, gave rise to the organizations “Kuvâ-yi Milliye” and “Müdafaa-i Hukuk”, marking the beginning of the “Armed Resistance Period” of the National Struggle. Kuvâ-yi Milliye means “National Forces.”

This study will examine the emergence, purpose, structural characteristics, organization, frontlines formed, significant battles undertaken, and the relationship with congresses held in the region by the “Kuva-yi Milliye”, which was formed by the people without any instructions from any place in response to the developments in “Western Anatolia” at the beginning of the National Struggle. It will also cover the eventual disbandment of this movement.

Much has been written and said about this topic. Some of it is positive, while some of it is negative due to the structural and legal characteristics of the Kuva-yi Milliye. The aim is to recall this formation, which holds a place in the history of the Turkish War of Independence and has been fading into oblivion.

Keywords: Western Anatolian Congresses, Efes and Zeybeks, War of Independence Period, Kuva-yi Milliye, Müdafaa-i Hukuk, Müdafaa-i Milliye.

Giriş

Mondros Mütarekesi sonrası başlayan işgaller, Ermenilerin Doğu ve Güney Anadolu’da, giriştikleri katliamlar, çok sayıda Türkün ölümüne, göç etmesine sebep olmuştur. 15 Mayıs 1919’da Yunanlıların İzmir’e çıkarılmasıyla da öldürme, yakıp, yıkma ve tecavüz eylemleri artmıştır. Rum ve Ermeni azınlık, Türklük aleyhine gösteri ve taşkınlıklara başlamış, devlet otoritesi buna karşı hareketsiz kalmış, gelişmeleri kabullenmiştir. Anadolu Türk Toplumu’nda millet bilinçlenmesi ve güvenlik düşüncesinde yeni gelişmelerin yaşanmasına sebep olan bu oluşumlar; “Kuvâ-yi Milliye” ve “Müdafaa-i Hukuk” örgütlenmelerini yaratmış ve Millî Mücadele’nin “Silahlı Direnme Dönemi” başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa, bu

örgütlenme biçimini şöyle tanımlamaktadır: "... Vatanı savunma ve korumadan ibaret olan esas görev, doğrudan doğruya milletin kendisine yönelmiştir. Millet, orduya kendi içinden teslim ettiği bireylerini, düşman saldırısına uğrayan bölgelerin savunmasına, düşman sataşmasına uğrayan kardeşlerinin hayatlarının korunmasına görevli kılmaya mecbur olmuştur. İşte buna Kuvâ-yi Milliye diyoruz, bütün evren de böyle diyor."¹ "Müdafaa-i Hukuk" düşüncesi ve örgütlenmesi ise; kişilerin değil, milli hakların savunulmasını ve korunmasını esas almaktadır.² Milli devlet ilkesine bağlı olup, tam bir meşruluk içerisinde mücadeleyi benimsemiş, örgütlenmesi kanun ve kurallara uygun olarak cemiyetler ve dernekler halinde gerçekleşmiştir. Herhangi bir siyasi parti görüşünü onaylamayan bu anlayış, mücadelenin kişilere değil, cemiyetlere bağlı olduğunu ortaya koymuş, çeteciliği reddetmiştir.³ Kuvâ-yi Milliye, ülkenin her yerinde olduğu gibi özellikle Batı Anadolu'da faaliyet göstermiştir.⁴

Türk İstiklâl Mücadelesinde halkın ilk direnişi 19 Aralık 1918'de Dört-yol'da (Adana), düzenli Kuvâ-yi Milliye birliklerinin ise; 16 Mayıs 1919'da Urla'da, 24 Mayıs'ta Ayvalık'da Yunan işgaline karşı girişilen savunma muharebeleri ile başlamıştır. 27 Mayıs'ta Meclis-i Vükelâ'nın, bölge mülki amirlerine gönderdiği telgraflarda; "... Merkezden açık bir emir ve İngilizlerden konferans kararlarına ilişkin bir tebliğ alınmadıkça, asla Yunanlılar tarafından asker çıkarılmasına ve işgale müsaade edilmemesi ve gerekirse her türlü kuvvetle mukavemet gösterilmesi" istenmektedir. Bunun üzerine, Ayvalık'da karaya çıkmak isteyen Yunanlılara ateşle karşılık verilmiştir. 1 Haziran'da Ödemiş'e saldıran Yunanlılar, "Yiğit Ordu" tarafından karşılanmıştır. Çatışma, "İlk Kurşun Muharebesi" olarak anılmaktadır.⁵ Yaşananlar şöyle tanımlanmaktadır: "Milli istiklâl davasına atılmış olan Türk milletini bu dava devam ettiği süre, bu istiklâle inanan ve onu gerçekleştirmek için hesapsız fedakârlığı göze alan bir ruh haleti sarsıyordu. Bu ruh haleti 'Kuvâyı Milliye Ruhu'dur.

¹ TBMM Gizli Celse Zabıtları, Devre: 1, İçtima 1, 1 Mayıs 1336 (1920), 5-7.

² Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Aydın Kitabevi, 2010), 610, 825. (Kuvâ-yi Milliye: "Milli Kuvvetler"; Müdafaa-i Hukuk: "Hakların savunulması" anlamındadır.)

³ TBMM Gizli Celse Zabıtları, 1 Mayıs 1336 (1920), 5-7.

⁴ *Hakimiyet-i Milliye*, 3 Mart 1336 (1920); "Gerek Kuva-yi Milliye gerek onun merveci efkârı olan bazı gazeteler bugün tehlikeye maruz olan vatanın müdafaa-i hukukunu, ve milletin hakimiyetini temin için hiç bir menfaat ve ihtiras ile şaibedar (şaibeli, lekeli, kusurlu) olmayarak çalışıyorlar. Bu mesaiyenin dostlar nazarında olduğu kadar düşmanlar vicdanında da yer alması lazım gelir. Ne Kuva-yi Milliye'nin, ne gazetelerinin memleket fikri ve vatan endişesi haricinde hiç bir hususi nokta-i nazarı, hiç bir gizli emeli yoktur. Seslerindeki kuvvet ve metanet müdafaa ettikleri maksadın kudsiyet ve meşruiyetinden ve memleket üzerinde dönen tehlikelerin ehemmiyet ve ciddiyetinden mütevelliddir. Binaaleyh bunu tabii görmek lazım gelir. Hak hayatına, şeref ve onuruna, hürriyet ve masuniyetine tecavüz edilen bir milletin lisanında halim ve sükun aramak haklı olamaz...."

⁵ Ertuğrul Zekai Ökte, "Türk Millet Mücadelesi II", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 25 (Şubat 1999): 19-29; Yalçın Özalp, *Mustafa Kemal ve Milli Mücadelenin İlk Zaferi* (Belediye Kültür Yayınları, 1984).

*Bu ruh yüksek siyasi olgunluk seviyesine gelmiş bir milletin, bu siyasi kudretini en azametli ve göz kamaştırıcı bir şekilde kullanmasından başka bir şey değildir.”*⁶ İzmir’in işgalinden yaklaşık on beş gün sonra başlayan direniş, günden güne gelişmiştir. 1919 yılı ortasından 1920 yılı sonuna kadar geçen süreç “Kuvâ-yi Milliye Dönemi” olarak anılmaktadır.⁷

“Kuvâ-yi Milliye” terimi, “düzenli ordu birlikleri dışında, bir tür gerilla savaşı ile mücadele eden, sevk ve idareleri merkezi bir komutanlığa bağlı olmayan silahlı gruplar” ile “savaşın bütününü” tanımlar tarzda kullanılmıştır.⁸ Güney Cephesi’nde etkinliğinin artması Sivas Kongresi sonrası başlamıştır.⁹ Türk Milleti, artık devletinden ümidini kesmiş, kendi varlığını bizzat koruma telâşına düşmüştür.¹⁰

Kurtuluş Savaşı’nın ilk safhasını “Kuvâ-yi Milliye’nin düşmanla teması, gerilla savaşı ve ayaklanmaların bastırılması” teşkil etmektedir.¹¹ En olumsuz durum ve şartlarda 15-20 kişilik alayların, giriştikleri çatışmalar halkın mücadele azim ve kararını artırmıştır. “Milli Güç”ün oluşturulması ve hedeflere yöneltilmesi ordunun, milleti ile bütünleşmesi sayesinde gerçekleştirilmiştir.¹² Kuvâ-yi Milliye hakkında çok şeyler yazılıp, söylenmiştir. Konuya ilişkin araştırmaların çoğu olumlu, bazıları da yasal ve yapısal özelliklerinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle olumsuzdur. Bu çalışmada, İzmir’in işgali sonrası halkın hiç bir yerden talimat almadan, kendiliğinden oluşturduğu güçlerle Batı Anadolu’da giriştiği mücadele dile getirilmiştir.

1. Kuvâ-yi Milliye’nin Oluşmasını Zorunlu Kılan Koşullar

Mütareke sonrası merkezi siyasal otorite zayıflamış, yerel ve bölgesel olarak düşmanla çatışmayı göze alanların ümitleri kırılmıştır. Oysa yerel toplumsal yapı, böyle bir harekete katılacak çıkarları zedelenen gruplara sahiptir. Hükümetlerin barışa geçiş için izlediği yetersiz politika İzmir’in Yunanlılar tarafından işgaline yol açmıştır. Anadolu’daki sivil direniş önceleri desteklenmiş, fakat bunun yerel ihtiyaçlardan doğduğu, ordudan bağımsız bir örgütlenme olduğu anlaşılamamış, İttihat ve Terakki ile ilişkilendirilmiştir. Batı Anadolu’nun etnik

⁶ Samet Ağaoğlu, *Kuvayı Milliye Ruhu, Birinci TBMM* (Yapı Kredi Yayınları, 2010), 31-32.

⁷ Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, cilt 1 (Kastay Yayinevi, 2010), 120-121.

⁸ Atatürk İle İlgili Arşiv Belgeleri, Belge: 85, 86 ve 87, (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Başkanlığı Yayın, 1982) 82-83.

⁹ Yavuz Ercan, “Kuva-yı Milliye’nin Yapısı ve Niteliği Üzerine Bir Tahlil”, *İkinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri* (Gnkur. Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1985), 229-238.

¹⁰ Hamdi Atamer, “Halk Ordu ve İstanbul Hükümetleri”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 8 (Mayıs 1968), 12-17.

¹¹ Nurettin Türsan, “Atatürk’ün Türk Kurtuluş Savaşı Stratejisi”, *Birinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri* (Gnkur. Basımevi, 1983), 34-35.

¹² Ertuğrul Zekai Ökte, “Milli Mücadele Döneminde Milli Hareketler ve Ordu İşbirliği”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 56 (Eylül 2001), 13-25.

ve nüfus yoğunluğu da dikkate alındığında sivil temelli bir direniş sorunlu görülmektedir. Uzun süredir savaş durumunda olan halkın örgütlenmesi hayli zordur. Nüfus dağılımındaki çelişki de bunun en önemli etkenidir. Batı Anadolu'da direniş için başvurulacak yegâne toplumsal yapı "*Efeler ve Çeteler*" olarak görülmektedir. Örgütlenmenin öncülüğünü bölgenin ileri gelenleri yapmış, fakat asıl yükü halk çekmiştir.¹³

Ulusal direniş; Batı Anadolu'da yerel koşullar ve tabandan, Doğuda ise Ermeni tehdidi altında oluşan hassasiyetten kaynaklanmaktadır. Hükümet, Ege'de başlatılan ulusal direnişe "*Yerel savunma sınırlarını aşmaması, bağımsız örgütlerini yaratmaması, askeri bir kimlik kazanmaması*" koşullarıyla sempati duymaktadır. Durumun düzenli bir ordu hareketi sanılıp, İtilâf Devletleri'nin hedefi haline gelmesinden çekinilmektedir.¹⁴ Çünkü onlar için Kuvâ-yi Milliye, güvenliklerini tehdit eden bir unsurdur.¹⁵ İstilâ tehlikesine maruz bölgelerdeki halk kitlelerinde çoğunluğun ilk tepkisi ise, her ne pahasına olursa olsun kan dökülmemesidir.¹⁶

2. Kuvâ-yi Milliye'nin Ortaya Çıkışı ve Amacı

Yunan işgali, Aydın-Ödemiş-Salihli-Akhisar istikametlerinde gelişmektedir. Hükümet, bölgedeki idari ve askeri makamlardan aldığı raporlarla Yunan ilerleyişini izlemektedir. Kabinede çekişmeler, ihtilâflar, istifalar ve görev değişimleri olmaktadır.¹⁷ Aydın'da bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey, 23 Mayıs'ta, kendine özgü kurallarla savaşan birlikler kurularak mücadeleye başlanması gerektiğini Harbiye Nezareti'ne bildirmektedir: "*... Aydın kamuoyu arasında mahza mezalimden kurtulmak için Yunanlıları karşılama temayülü aleni bir surette maalesef başgöstermiştir. Selçuk, Torbalı arasında etrafa hicret edemeyen bazı acezenin bataklıklara atılarak itlâf edildiği şaiyaları halkı daha ziyade tethiş etmiştir. Arz ve itiraf ederim ki bu havalide suret-i umumiyyede ahalinin yüksek ve orta tabakasında endişeli hemen genellikle bir yılgınlık ve kansızlık hükümfermadır. Yalnız miktarı pek az olan ve ekserisi Çerkes ve Giritli asabi mizaçlı olanlardan ibaret bulunan bir azınlık mücadeleye hâhişkeridir. Bununla birlikte ciddi ve genel bir mücadele teşkilâtına başlanılsa maneviyatın yükselmesine sebep olacağı ve önemli meyve sağlayacağı kanaatinde bulunduğumu arz ederim.*"¹⁸

¹³ Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. ATASE Başkanlığı, Belge: 4174, sayı 113 (Ocak 2002), 87-88. İlhan Tekeli-Selim İlkin, *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989), 51-56.

¹⁴ Doğu Ergil, *Milli Mücadelenin Sosyal Tarihi* (Turhan Kitabevi, 1981), 70-75.

¹⁵ Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Belge: 4175-4179, Sayı 113, 90-106. Zekeriya Türkmen, *Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920)* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2001), 167-170.

¹⁶ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam Mustafa Kemal 1919-1922*, cilt 2 (Remzi Kitabevi, 2009), 143-152.

¹⁷ Yücel Özkaya, "Kuva-yi Milliye", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 8, sayı 24 (Temmuz 1992), 451-480.

¹⁸ Hamdi Baytulluoğlu, "Milli Mücadele Başlıyor", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 12 (Eylül 1968), 6-12.

Denizli Mutasarrıflığı'nın, Dâhiliye Nezareti'ne yazmış olduğu telgrafta, Kuvâ-yi Milliye'nin amacı açıkça yer almaktadır: *"Milli hareket sadece Yunan saldırılarına karşı yapılan meşru bir müdafaaдан ibaret olup, buna katılanlar hükümete herhangi bir şekil ve surette karşı gelmek, güçlük çıkarmak düşünce ve maksadından tamamen uzaktır. Her türlü ihtiraslardan da tamamen ayrı olarak sadece vatanlarının Osmanlı hâkimiyeti altında kalmasını sağlamağa çalışmaktadırlar. Aslında hükümete fazla sadakat ve bağlılıktan başka bir niteliği olmayan bu hareketin, bir takım hasis maksatlarla lekeli ve takbihe (kınamaya) lâyık görülmesi ve bu itibarla men'ine kalkışılması hiç bir surette doğru değildir..."* *"... Aydın ve civarında meydana gelen hareketler, sadece vatan ve millet kaygusu, ırz ve can tehlikesi altında gelişmiş ve yalnız bu meşru maksatların sağlanmasına yönelmiştir..."*¹⁹

İzmir'in işgali esnasında askerler, Ödemiş ve diğer ilçelere dağılmış, çevredeki dağlara çekilmiştir.²⁰ Nitekim halk hareketinin başlangıcını da *"Ödemiş Kuvâ-yi Milliyesi"* oluşturmakta, İlçe Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Tahir Fethi, Şube Reisi Ali Rıza ve Kaymakam Bekir Sami Bey gibi vatanseverlerin işbirliğine dayanmaktadır. Bunlar ihtilâlin hedef ve gayelerini kavrayıp bütün varlıklarıyla benimseyenlerdir. Bu nedenle, kumanda ettikleri birliklere hâkim olan ruhu, kurtuluş mücadelesi stratejisi ile ilgili usulleri, nihâî hedefe göre belirlemişlerdir. Türk Halkı, haksızlık ve zulme karşı isyan, Yunan ilerlemesini engellemek ve durdurmak, ordunun teşkilatlanmasına zaman ve imkân kazandırmak, düzenli ordunun teşkili sonrası yardımcı olmak, *"Anadolu İhtilâli"*ni başarmak ve gerçekleştirmek amacındadır. Kuvâ-yi Milliye hareketine kutsal bir amaç uğruna katılan kişiler, önemli bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Oynadıkları rolü küçümsemek, sosyal ve siyasi gerçeklerle bağdaşmaz. Zira Milli Mücadele'nin temelleri bu kuvvetlerle atılmıştır. Bunlar her şeyden önce isyanları bastırmışlar, yurdun belli bölgelerinde faaliyet gösteren Rum ve Ermeni çetelerinin baskınlarından Türk halkı ve köylülerini korumuşlardır.²¹

Bölge güvenliğini yerinde gören, denetlemelerde bulunan dönemin Jandarma Genel Komutanı Kemal Paşa izlenimlerini şöyle aktarmaktadır: *"Kuvâ-yi Milliye efradının bir kısmını Yunanlılar tarafından istilâyâ ve aile fertlerinden bir çoğu tarihin şimdiye kadar kaydetmediği facialara maruz kalmış olanlar, diğer kısmını da vatanı ve dindaşlarının uğradıkları bu akibete maruz kalmak endişesiyle hayat, namus ve vatanlarını müdafaa edenler teşkil etmektedir. Kuvâ-yi Milliye'nin hedefi sadece Yunanlıların memleketlerinden çıkarılmasından ibarettir. Reislerini bazı nüfuzlu efeler ile ordudan istifa etmiş olan emekli subaylar vücuda getirmektedir ve bunlar asla eşkiya değildir. Birbirlerine son derece bağlıdırlar, aralarında inzibat gayet şiddetli bir surette temin edilmiştir. Asayiş ihlal eden hiçbir şey yoktur. Muntazam teşkilatları vardır. Hadise çıkaranların faileri şiddetle cezalandırılmaktadır.*

¹⁹ Mithat Sertoğlu, "Milli Mücadelemizde Kahraman Denizli", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 6 (Mart 1968), 3-7.

²⁰ Celal Bayar, "Batı Cephesinde Kuva-yi Milliye'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 15 (Mayıs 1986), 8-17.

²¹ Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. ATASE Başkanlığı, Ocak 2002, Belge: 4193, Sayı 113, 144-149; Yavuz Abadan, *Mustafa Kemal ve Çetecilik* (Varlık Yayınları, 1964), 55-61.

Dört cephe mevcuttur: Ayvalık, Akhisar ve Soma, Salihli, Nazilli-Ödemiş-Aydın havalisi... Kumandanlar; Demirci Mehmet Efe, Hacı Şükrü Bey, Yörük Ali Efe'dir. Asker bu işlere katiyen karışmamaktadır. Çünkü bu milli bir galeyandır, bu sebeple halk mücadeleyi bizzat yapmaktadır. Hepsi de padişahımıza ve hükümete sadıktırlar. Ancak diyorlar ki, "biz sadece bu facialardan dolayı silaha sarılmaya mecbur olduk. Hiçbir siyasi meslek tanımıyoruz. Düşündüğümüz yalnız vatanıdır. Bu kadar kanı bunun için döküyoruz. Hükümet niçin birisini göndererek halimizi, maksadımızı sormuyor." ²²

20 Kasım 1919 tarihli İkdâm, hükümetin Kuvâ-yi Milliye'nin tesiri altında kaldığı söylentilerine şöyle bir yorum getirmektedir: "... Hükümet her hususta Kuvâ-yi Milliye'nin tesir ve nüfusu altında bulunup, her türlü hareket ve icraatını Kuvâ-yi Milliye'den aldığı emirlere ve ilhamlara göre ayarlamaktadır... Hükümet, kendi görüşünü, kendi siyasetini İtilaf Devletlerine kabul ettirmek için Kuvâ-yi Milliye'ye başvurmakta ve ona kendi emel ve arzusuna uygun ilhamlarda bulunarak kendi söyleyeceklerini ve yapacaklarını İtilaf Devletleri'ne o vasıta ile ihsas ve izhar eylemektedir.

... Birinci söylentiye göre memlekette asıl amil ve hâkim olan kuvvetin Teşkilât-ı Milliye olduğu ve bugünkü hükümetin o kuvvet elinde bir alet ve vasıta olduğu anlaşıldığı halde, ikinci türlü rivayete göre asıl hüküm ve nüfuzun hükümet elinde olduğu ve Kuvâ-yi Milliye'nin ise hükümetin elinde bir alet ve bir tehdit vasıtası menzilesinde bulunduğu istidlâl edilmektedir.

Bu günkü hükümeti teşkil eden kimseler umumi efkâr ve tarih karşısındaki sorumluluklarını idrak ve takdir edecek iktidarı haiz birer mazi sahibi devlet adamlarımızdan oldukları için bu zevatın devlet idaresi fikri ile uygun düşmeyecek surette, kanun harici diğer bir kuvvetin bazıçesi olmayı veyahut o kuvveti kendi tebliğ ve icra vasıtaları gibi kullanmayı kabul etmeyecekleri aşikârdır. Gerek kabinenin mesul azasının, gerek Kuvâ-yi Milliye ileri gelenlerinin şimdiye kadar vaki beyanlarından anladığımıza göre, hükümet ile Kuvâ-yi Milliye arasında tamamen bir ahenk husule gelmiştir. İki taraf arasında bir ahenk husule gelmesi demek mutlaka iki taraftan birinin elinde alet olmak menzilesine inmek demek olmadığı için, biz bu söylentilerin doğru olduğuna inanmak istemiyoruz." ²³

3. Kuvâ-yi Milliye'nin Yapısı

Kuvâ-yi Milliye; çeşitli cemiyet mensupları, denizciler ve deniz subayları, emekli veya görevden ayrılmış generaller, subaylar, jandarmalar, erbaş ve erler, kaymakamlar, belediye başkanları, çeşitli meslek sahipleri, eşraf, halk, din görevlileri, sağlık mensupları, aydınlar, öğretmenler, gayri nizami harp mensupları, devlet memurları, eski milletvekilleri, gazeteciler, yazarlar, yargı mensupları gibi

²² Akşam, 6 Eylül 1919. Vakıf, 6 Eylül 1919.

²³ İkdâm, 19-20 Kasım 1919.

gönüllülerden oluşmaktadır.²⁴ Liderlerinin önemli kısmı çete reisleridir.²⁵ Müfrezeleri, dağlarda gezen eşkiya ve zeybekler, asker kaçakları, herhangi bir suç işleyip adaletten kaçanlar, hapishanelerden çıkarılan mahkûm ve tutuklular, soyguna, vurguna hevesli maceraperestler, taraf değiştirenler, köylerden, kasabalardan toplananlar, milli ve vatani duygularla mücadeleye atılan gönüllüler oluşturmaktadır. Bazılarında her çeşit insan, bir kısmında ise tek tip kişiler ile bir/birkaç kişi tarafından hazırlanıp, teçhizatlandırılıp cepheye gönderilen milisler de vardır. Bazıları her taraftan gelmiş, bir kısmı da belli bir yer, kasaba veya aşiretten oluşmaktadır. Kumandanı eski bir eşkiya reisi olanların çevresi de buna uygundur. Sadece vatan endişesiyle gönüllülerin teşkil ettikleri müfrezelere komuta edenler farklıdır. Büyük müfrezelere komuta eden, “Demirci Mehmet ve Yörük Ali” gibi iki ünlü efe vardır.²⁶ “İpsiz Recep” türünde bir çok eşkiya reisi de bağımsız veya daha büyük bir grubun içinde müfrezelere kumanda etmişlerdir. Kumandanların arasında, Kuşçubaşı Eşref, Parti Pehlivan, Bulgar Sadık gibi “Balkan ve Makedonya Komitecileri”ne rastlanmaktadır. Gerçek anlamdaki milis kumandanları sivillerdendir. Meslekleri askerlik olmadığı halde, düşman istilas karşısında devletin çaresizliğini ve ordunun zayıf durumunu görerek vatani müdafaa maksadıyla silahlı halk kuvvetleri oluşturup, onları sevk ve idare etmişlerdir. Bunlardan aydınlar; Biga Kaymakamı Saraçoğlu Şükrü Bey ve Mahmut Esat Bey.. bölge eşrafından; Alaşehirli Mustafa Bey, Ayazmendli Niyazi Bey gibi... Önemli bir kısım da muvazzaf, emekli, müstafi ve yedek subaylardan oluşmaktadır. Rütbeleri asteğmenden generale kadar değişmektedir. “Çete” yerine “Mücahidin” demeye özen göstermişlerdir. Büyük Kuvâ-yi Milliye müfrezelerinde, kumandanların yanında danışman olarak çalışan subaylar vardır.²⁷ Yapısal özellikleri açısından müfrezelerin sevk ve idaresi önemli güçlükler arz etmiştir. Bu birliklere komuta etmek için tam bir vatanseverlik gerekmektedir. Efeler ve ağaların bu hislerinden fazlasıyla yararlanılmıştır. Onlardan elde edilebilecek faydalar dikkate alındığında, yaratacakları zararlara göz yummak mümkündür.²⁸

Efeler, Anadolu’nun en fazla gelişmiş ve tarımın ticarileşmiş, toplumsal yapılar arasında eşitsizliğin en fazla belirginleşmiş olduğu Ege’deki unsurlardır. Toplumsal bilimlerde sosyal haydut olarak anılmaktadır.²⁹ “Sosyal Haydut”luk, otoritesizliğin yerine geçen bir tür sosyal protesto eylemidir. Pazar ekonomisine

²⁴ Hamdi Atamer, “Kuva-yi Milliye’ye Katılanların Listesi”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 6 (Mart 1968), 9-12.

²⁵ Nurdoğan Taçalan, *Ege’de Kurtuluş Savaşı Başlarken* (Milliyet Yayınları, BAHA Matbaası, 1970), 184-269; (Çete reisleri ihtiyaçlarının karşılanması için fidyecilik yaptıklarını açıkça itiraf etmektedir. (*Sulh ve Selâmet Gazetesi*; 6, 10 Kasım 1919). Çerkes Ethem, *Anılarım* (Berfin Yayınları, 1993), 8. (Çerkes Ethem de aynı çerçevede fide aldığını belirtmektedir.)

²⁶ Celal Bayar, *Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Giriş*, Cilt 7 (Sabah Kitapçılık San. Ve Tic. A.Ş., 2002); 105 Sayılı Askeri Mecmua’nın Tarih Kısmı, Sayı: 46, 25-30. (Detaylı bilgi için bakınız)

²⁷ Selek, *Anadolu İhtilali*, 1: 123-126.

²⁸ *İstiklal Harbinde* 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali, cilt 2, Yazan: Emekli Alb. M. Şefik, 105 Sayılı Askeri Mecmua’nın Tarih Kısmı (Askeri Matbaa, 1 Haziran 1937, Sayı: 46), 25-30.

²⁹ Eric Hobsbawm, *Haydutlar*, Çev. Fatma Taşkent (LOGOS Yayıncılık, 1990), 9-33. (Detaylı bilgi için bakınız).

uyum sağladığı için toprak ve sermaye yoğunlaşmasının, dolayısıyla eşitsizliğin yaygın olduğu bölgelerde, ya da Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi aşiret düzeyinin etkisiyle reis ya da ağanın egemen olduğu yörelerde görülmektedir. Her iki ortamda otoriteye karşı başkaldırı söz konusudur. Yapılanmada “*sosyal haydutluğun*” dayandığı köylerin düşman işgal bölgesinde kalmalarının önemli etkisi olmuştur. Subaylar fedakârca gayret göstermekte, ancak geçmişin kamuoyu üzerinde yarattığı baskıyı aşmak zor olmaktadır. Ulusçu ideolojiyi benimsemiş kaymakam ve mutasarrıflar da örgütlenme çalışmalarına katılınca, direnişin önderlik kadrosu belirmeye başlamıştır. Asker eksikliğinin giderilmesi amacıyla efelerle dayanışma sağlanmış, ancak halkı ulusal dava uğruna örgütlemek hayli zor olmuştur. Efeler, subaylar ve ulusçu bürokratlar arasında oluşan işbirliği doğal olarak yerel eşrafı tedirgin etmiştir. Eşraf, Batılı işgalcilerin bir gün mutlaka gideceğine inanmaktadır. Ancak, yaklaşık 100.000 Rum’un adalardan ve Yunanistan’dan yerleştirilmek üzere bölgeye gelişi/getirilişi üzerine eşrafın mülkiyet olgusu tehlikeye girince, kurulan ulusal ittifaka katılmıştır. Bu işbirliğinde eşraf, serveti ile orantılı olarak Kuvâ-yi Milliye’nin donanımı ve beslenmesini, ilave müfrezeler kurulmasını üstlenmiştir.³⁰ Kuvâ-yi Milliye’de çocuklar ve gençlerin yanında aksakallı dedeler de vardır. Mücadele edenlere cephane ve yiyecek taşıyan kadınlar ile silâhı elinde çatışmaya katılanlar da az değildir.³¹ Kuruluşundan itibaren harekâtın içinde bulunan Celal Bayar’a göre de; “*Kuva-yi Milliye’nin vücut buluşu mahallindeki yerli harekete bağlıdır. Mukavemet taraftarı olan vatanperver vatan-daşların kişisel teşebbüsleriyle meydana gelmiş... Sivas Kongresi bu mahalli teşebbüsleri bir araya toplamak suretiyle Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yoluyla Mustafa Kemal Paşa’ya bağlamıştır...*”³²

4. Kuvâ-yi Milliye’nin Teşkilâtlanması

Türk Halkı, yurdunun istilâ edildiğini, mal, can ve namusunun tehlikeye düştüğünü görünce, hele de işgalcilerin Yunanlılar olduğunu anlayınca çılgına dönmüştür. Çektiği sıkıntıları hiçe sayarak, kutsal saydığı şeyleri koruma çarelerini aramış, asker, aydın, hatta ömrünün büyük bir kısmını haydutlukla geçirmiş çete reisini lideri kabul etmiştir. Bunların hepsi, düşmana karşı duyulan kin ve nefrette birleşmiştir. Artık halk her yerde, Kuvâ-yi Milliye teşkilâtına girmektedir. Hemen her yerde kurulan/kurulmakta olan Müdafaa-i Hukuk Heyetleri, başlarında halkın ileri gelenleri olmak üzere Kuvâ-yi Milliye’nin her türlü ikmal

³⁰ Doğu Ergil, *Milli Mücadelenin Sosyal Tarihi* (Turhan Kitabevi, 1981), 84-96. Tuncer Baykara, “Zeybekler”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 22 (Temmuz 1969), 59-61. 105 Sayılı *Askeri Mecmua’nın Tarih Kısmı*, Sayı: 46, 31-39. (Detaylı bilgi için bakınız) Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimiz* (Türkiye Yayınevi, 1960), 12-29.

³¹ Mehmet Arif, “Anadolu İnkılâbı, Miralay Mehmet Arif Bey’in Milli Mücadele Anıları”, 42-47.

³² Celâl Bayar, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluş Temeli Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 31 (Nisan 1970), 12-16. Hüsamettin Ertürk, *İki Devrin Perde Arkası*, Haz. Samih Nafiz Tansu (Sebil Yayınları, 1996), 327-328.

faaliyetini yürütmektedir.³³ Teşkilatlanma esnasında; Soma'daki 61. Tümen Kâzım Bey (Özalp), Akhisar'daki 17. Kolordu Komutan Vekilliğine Bekir Sami Bey (Günsav) tayin edilmişlerdir. Yunanlılara karşı esaslı bir mukavemetin halk tarafından da destekleneceğini anlamışlardır. 25 Mayıs'ta Yunanlıların Manisa'ya girişleriyle; Bekir Sami Bey, İzmir'den çekilen subay ve erleri toplamak üzere Salipli'ye; İncoğlu Hamit Şevket Bey, zeybeklerle buluşmak üzere Ödemiş'e; Kazım Bey de Bandırma'ya gitmişlerdir. Bu arada Yunanlılar işgali genişletmek amacıyla; deniz yoluyla Ayvalık, İzmir'in kuzeyi ve doğusu istikametinde harekete geçmişlerdir. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi (Gnkur. Bşk.) Cevat Paşa'nın 22 Mayıs'ta yazdığı mesaj anlamlıdır; "... Yunanlıların Menemen'i işgalleri ve oradaki mitralyöz ve cephaneyi bilahadise teslim aldıkları maateessüf bildiriliyor. Devletin Yunanlılara kaptıracak fazla ne bir silahı ve ne de bir fişengi vardır. Binaenaleyh bu gibi tehlikelere maruz mallarla esliha ve cephane ile toplarımızı hiçbir dağdağaya meydan vermemek üzere emin mahallere nakil ettirmenizi rica ve böylece teslimi silah gibi zilletlere meydan bırakılmamasını ehemmiyetle ilave eylerim."³⁴

57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey'e göre ise halk, İzmir'de yaşananlardan, hükümetin çaresizliği karşısında Yunanlıların yaptıklarından oldukça etkilenmiştir. Muhalliflerin; "... Müttfiklerimizle birlikte devlet kuvvetlerinin mağlup edemediği müttfik düşmanlara bizler mi üstün geleceğiz? Subayların teşviklerine kapılmayın, akibetiniz felâket olur... işi hükümetimizin siyasi çalışmalarına bırakalım, en uygun yol budur..." şeklindeki propagandasının etkisi altındadır. Ancak Şefik Bey; "Elden gelen kanlı bir mukavemeti yapmadan vatanın bir karış yerini bile düşmana terk etmek, milli ve askeri bir lekedir. Bu istilâya karşı milletin silâha sarılması, memleketi kurtarmak için hükümetin yapacağı siyasi hareketleri kuvvetli ve verimli kılar, bugünkü nesil yarın ki evlât ve torunlarının hürriyet ve hâkimiyeti için can ve mallarını fedadan çekinmemeli..." görüşündedir.³⁵

Manyas ve çevresi Çerkeslerinin gruplar halinde katılmasıyla, 24 Mayıs'ta Bandırma'da teşkilatlanma başlamıştır. Ayrıca Bekir Sami Bey tarafından Ayvalık-Bergama-Salipli genel hattı üzerinde mukavemet noktası oluşturulmuş, bu hattın gerisinde bir teşkilatlanma yapılması tasarlanmaktadır. Böylece, düşman uygun yerde durdurulacak, şaşırtılacak ve gerideki birliklere zaman kazandırılacaktır. Ancak, bölge halkının önemli bir kesimi; "... Hükümet bir şey yaparsa ne âlâ yapmazsa, biz sizin dediklerinizi yapamayız. Hatta yarın Yunanlılar buraya geldikleri zaman, bugün buradaki görüşmemiz bile bizim için bir felâket sebebi olacaktır. Namus, din, vatan ve ırzı hükümet düşünsün. Bizim alnımızda ne yazıldı ise biz ona razıyız" görüşündedir. Bir maceraya atılarak varlığını kaybetmektense şimdilik kendisine zararı dokunmayan istilâyı kabullenmekte, "İngiliz askerleri, Türk köylüsünü Rum ve Ermeni tecavüzlerinden kurtaracak adil insanlardır" propagandasının etkisindedir.

³³ Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, Cilt 1 (Milli Eğitim Basımevi, 1977), 270-274.

³⁴ Kazım Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, Cilt 1 (Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998), 12-24.

³⁵ 105 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, sayı 46, 5-7.

Fakat subaylar, aydınlar ve vatansever gençler, büyük bir gayretle halkı ikna etmekte, hiç bir makamdan direktif ve emir almaksızın kendiliğinden beliren mukavemet hareketi gittikçe büyümektedir.³⁶

24 Mayıs 1919'da, Aydın'da 57. Tümen Komutanlığına (Albay Şefik), Ayvalık'ta 172. Alay Komutanlığına (Yarbay Ali Bey) ve Bergama'daki Silah ve Cephane Komisyonu Reisliğine (Yüzbaşı Nuri Bey), Bekir Sami Bey imzasıyla çekilen telgraf, silah, cephane ve malzemenin korunması bakımından önemlidir: *"Yunanlılar Menemen'i işgallerinde oradaki cephane, mitralyöz ve teçhizatı bilavukuat aldıklarını kemal-i fahrile ilan ediyorlar. Devletin Yunanlılara kaptıracak ne tek bir silahı ve ne tek bir fişengi yoktur. Binaenaleyh bu gibi tehlikelere maruz kalan mahallerdeki bütün malzeme-i askeriye'nin hini hacette müdâfaa-i milliyede istimal edilmek üzere emin mahallere nakli her zabitin akdemi vazife-i vataniyesindendir. Bilumum zabitan ve efradın teslimi silâh gibi zilleti irtikap etmemeleri lazımdır. Bu suretle hareket ve emri civar mahallerdeki askeri kumandanlara ve devair ve şubata tebliğ ediniz."*³⁷

Yunanlılar, 28-29 Mayıs 1919 gecesi Ayvalığa asker çıkarınca, ilk çarpışma burada yaşanmıştır. Ali Bey komutasındaki 172. Alay (24 Sb. 150 Er), Hamdi Bey emrindeki yerel kuvvetlerin işbirliği, Kuvâ-yi Milliye'nin kurulmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Ödemiş'e doğru hareket eden Yunan müfrezesine de 30 Mayıs'ta Hacıilyaslar'da mukavemet edilmiştir.³⁸ Yaşanan bu gelişmeleri Gnkur. Bşk. Cevat Paşa, 29 Mayıs 1919'da yollamış olduğu tamimle açıklamaktadır. Hükümet etkili bir girişimde bulunmamaktadır. Halkın Yunanlılara karşı büyük bir düşmanlığı olduğundan kendilerini koruma ve karşı koyma maksadıyla oluşacak herhangi bir harekete kolaylıkla ve süratle geçmeleri mümkündür. İşgalin doğurduğu şaşkınlık da geçmekte, mukavemet duyguları kuvvetlenmektedir. Yunanlıların istilâ ettikleri/etmek üzere oldukları bölgelerin halkı da artık harekete geçmeye başlamıştır. Haziran ayında bu işbirliği ve faaliyet en etkili safhasına girmiştir.³⁹

29 Mayıs 1919'da Alaşehir'deki 56. Tümen Komutanlığına atanan Bekir Sami Bey, Kuvâ-yi Milliye Kumandanı Mustafa Bey'e şu telgrafı çekmiştir: *"Yaşamak için Türk Milleti'nin atılmağa mecbur olduğu mücadele-i milliyeye bütün iman ve azimle giren Alaşehir'in fedakâr, vatanperver ahalisine ve bunların pişvası olan zatıalilerine arzı şükran..."*⁴⁰ 9 Haziran tarihinde Harbiye Nezaretine gönderdiği raporda; İzmir Valisi İzzet Bey'in Yunanlılara özel muamele yaptığını, Manisa Mutasarrıfı ve Akhisar Kaymakamının bölge halkına yardım etmeyip Rum propagandasına

³⁶ Rahmi Apak, *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990), 25-48.

³⁷ *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami (Günsav)*, Mayıs-Haziran 1919, Haz. Hamdi Gürler (Genelkurmay Basımevi, 1994), 68.

³⁸ Genelkurmay Başkanlığı, *Harp Tarihi Encümeni, Harp Mıntıkaları, Şehir ve Kasabaların İşgal, İstirdat ve Bombardıman Tarihleri* (Genelkurmay Matbaası, 1940), 75-87. *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami (Günsav)*, 67.

³⁹ Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, 12-24.

⁴⁰ Ali Fuat Cebesoy, *Milli Mücadele Hatıraları*, ed. Osman Selim Kocahanoğlu (Temel Yayınları, 2010), 139-215.

kayıtsız kaldıklarını belirttikten sonra şöyle devam etmektedir; “... Türk ve Müslüman milleti azimli, iman sahibi hükümet adamları ile sevk ve idare olundukça cihanın en kahraman bir milleti olduğunu ve cahil ellerde daima millet de çekingenlik göstermiştir. Mukaddes vatanımızın gerektiğinde savunmasını kolaylaştırmak için bu vilayete göğüsleri milli azim ve iman ile donanmış hükümet reislerinin gönderilmesini büyük ehemmiyetle rica ederim.”⁴¹

Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey’in, 23 Haziran 1919 tarihli Vatan gazetesinde yer alan bildirisi; teşkilatlanma sürecindeki Kuvâ-yi Milliye unsurlarının bir maceraya atılmış oldukları ve bu durumun genel asayışı bozduğu hakkındadır.⁴² 23 Temmuz’da toplanan Erzurum Kongresi’nde alınan karar; “İstiklâlimizi korumak uğrunda teşekkül ve taazzuv (şekillenmiş) etmiş olan milli kuvvetler, her türlü müdahale ve tecavüzden masumdur. Devlet ve milletin mukadderatına milletin iradesi âmil ve hâkimdir. Ordu, işbu millet iradesinin tabii ve hadimidir.” Böylece Kuvâ-yi Milliye, bağımsızlık mücadelesinde her türlü gücün üzerinde yer almış ve varlığı korunmuştur. Milletin iradesi ile oluşan bu güçlerin en önemli destekçisi “Türk Ordusu” kabul edilmiştir. Harbiye Nazırı Nazım Paşa da, 27 Temmuz 1919’da Sadarete gönderdiği tezkerede halkın onurlu mücadelesine katkıda bulunulması gerektiğini savunmaktadır: “... Yunanlıların İzmir’i işgallerinde... şiddetlenen şenatleri karşısında... mukaddes haklarının himâye olunmadığını gören mahalli ahali, Yunan zulüm ve facialarına hedef olmaktansa yurtlarını, can ve namuslarını kanlarıyla müdafaaya azmetmiş oldukları cereyan eden vukuattan anlaşılmaktadır... Halkın hukuku ve canı kefalet altına alınarak bunun önüne geçilmez ise akibetin hem Türk ahali hem de Hükümet ve memleket için telâfisi imkânsız darbeler husule getireceği anlaşılmaktadır...”⁴³

5. Kuvâ-yi Milliye Cepheleri

Bekir Sami Bey’in 1919 yılı Mayıs ayı sonunda yayınladığı beyanname ile cephelerin oluşturulmasına başlanmıştır.⁴⁴ Edremit, Soma, Salihli, Akhisar, Aydı

⁴¹ Hamdi Baytulluoğlu, “Milli Mücadele Başlıyor”, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, sayı 11 (Ağustos 1968), 8-15.

⁴² Vakıf, 23 Haziran 1919.

⁴³ Tayyib Gökbilgin, Milli Mücadele Başlarken, Cilt 1 (İş Bankası Kültür Yayınları, 2011), 182-213.

⁴⁴ Celal Bayar, Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Giriş, Cilt 6, (Sabah Kitapçılık San. Ve Tic. A.Ş., 2002), 112-123. “Kuva-yi Milliye namıyla saha-i faaliyet ve millete çıkan Türk kuvvetleri elyevm ordu halini iktisap ettiğinden işbu ordunun namına “Yiğit Ordusu” ismi verilmiştir. Mücahid-i muhterem Edib Bey maiyeti erkân ile beraber bugün kabile-i milliyemize iltihak ediyor. Kendisi cephe vazifeye başlayacaktır. Bayındır ve Tire civarında ileri kara kuvvetlerimiz kemal-i dikkatle vazife-i vataniyelerini ifa ediyor. Herkes kemal-i ehemmiyetle iş ve güçleriyle meşgul olsunlar. Herkes kuva-yi milliyenin elyevm kesbettiği kuvvet ve şiddetli ve mücahidin-i islamiyenin kalplerinde yaşattığı azim ve imanı nazar-ı dikkate alarak dükkanlarını, ticaretgahlarını açıp evvelki gibi kemal-i serbesti ile muamelelerine devam etmelidirler.”

genel hattı 22 Haziran 1919'da kurulmuştur.⁴⁵ Bu cephe hakkında Mustafa Kemal Paşa, mecliste şunları dile getirmektedir; *"Ayvalık-Bergama-Kasaba-Ödemiş-Aydın hattı işgal altındadır. Bizim Kuvâ-yi Milliye bu hattın kuzeyindedir.... Olan olaylar, taraflar arasında ufak tefek çatışmalar ve ara sıra birbirlerine yaptıkları akınlardır..."*⁴⁶

5.a. Ayvalık ve Soma Cephesinin Oluşması

Ayvalık Bölgesi Kumandanı Yarbey Ali Bey, emrindeki 172. Alay ile Yunan kuvvetlerine karşı gereken önlemleri almış, milli teşkilatın oluşturulması için çaba göstermiş ve bunda başarılı da olmuştur. Yunanlılar 28 Mayıs'ta çıkarmaya başlamıştır. Ali Bey'in kuvvetleri, Ayvalık doğusunda mevzilenmiş ilk cepheyi oluşturmuşlardır. Ancak, 29 Mayıs tarihli Meclis-i Vükelâ kararıyla birlikler Soma ve Balıkesir'e kadar geri çekilince, Yunanlılar işgal bölgelerini Nazilli-Tire-Ödemiş-Akhisar'a kadar genişletmiştir.⁴⁷

Ayvalık'ta milli kuvvetlerin başında eski Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey ve Pelit Köylü Mehmet Bey bulunmaktadır. Şehrin hemen doğusundaki sırtlarda tertibat almışlardır. Mücahit ve asker toplam 500-600 kişidir. Yunanlıların burada bir alayı vardır. Soma'da ise; 188. Nizamiye Alayı emrindeki Mülazım Halit Bey'in Bardırma'dan teşkil ettiği 100 kişilik nizamiye müfrezesi ile Soma, Kırkağaç, Bergama kazalarından ve Balıkesir merkezinden Giresun ve Gelence nahiyeleri halkından teşkil edilen milli kuvvetler bulunmaktadır. Bunların başında Hulusi Bey ve Kırkağaçlı Emin Efendi bulunmaktadır. Kınık ile Soma arasında mevzilenmiş olan bu kuvvetler 700 askerden ibarettir. Bergama'yı işgal eden düşman kuvvetlerinin bir alayı Bergama'da toplu, ikinci bir alayı da Kınık civarındadır.⁴⁸

5.b. Aydın ve Nazilli Cephesinin Oluşması

Aydın, 27 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Bunun üzerine birçok vatansever Aydın'ı terk ederek Çine'ye gitmişler, milli kuvvetleri toplamağa başlamışlardır. Aydın Heyet-i Milliyesi'nin Müdafaa-i Milliye Cemiyetlerine gönderdiği bildiri şöyledir; *"İzmir'in işgali malumunuzdur. İzmir'le irtibatınız da kesiktir. Sükûn ve itidali koruyunuz. Milli haklarımızı sağlayacak olan silahlı örgütlenmeye zaman kaybetmeden yardım ve gayret ediniz Yüce Allah bizimledir.*

⁴⁵ İhsan Ilgar, "Garp Cephesinin Kuruluşu ve İlk Emirler", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 7 (Nisan 1968), 28-39.

⁴⁶ TBMM Gizli Celse Zabıtları, Devre 1, İçtima 1, 1 Mayıs 1336 (1920), 5-7.

⁴⁷ Mehmet Arif, *Anadolu İnkılâbı "Miralay Mehmet Arif Bey'in Milli Mücadele Anıları"*, BTDD, sayı 57 (Ekim 2001), 42-47.

⁴⁸ *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, "Mondros Mütarekesi'nin Uygulamaya Geçildiği Günden İtibaren Anadolu'da, Düzenli Ordunun Kuruluşuna Kadar Geçen Sürede Milis Kuvvetleriyle Müşterek Olarak Kıtalar Tarafından Teşkil Edilen Muhtelif Cepheleer" Yay. Haz. Tülay Duran, sayı 26 (Nisan 1987), 8-12.

Çünkü mağdur ve mazlumuz. Ümidinizi kesmeyiniz.” Aydın’ın işgali üzerine, Denizli Heyet-i Milliyesi tarafından 10 Haziran’da yayınlanan bildiri, Denizli Mutasarrıfı Faik Bey, Müftü Ahmet Efendi ile Yusuf Bey ve arkadaşlarının imzalarını taşımaktadır: “... Yunan canavarları vilâyetimizin içlerine doğru ilerliyorlar. Ayak bastıkları yerlerde hadsiz, hesapsız vahşetler, tüyler ürperten alçaklıklar, katliamlar yapıyorlar. Camilerimize Yunan bayrağı asıyorlar. Biz hain düşmanlara karşı ayaklandık. Bunları önce Menderes’ten bu tarafa geçirmemeğe ve sonra vilayetten temizlemeye karar verdik. ... Yarın Yunanlıların pis ve murdar ayakları altında inleye inleye ölmektense bugün mertçesine ölmeye veya namusla, onurla yaşamaya karar verdik. Bugünkü çalışmayı din ve namus borcu bilen kardeşlerimiz seyirci durumunda kalmamalı, vaktin ne kadar önemli olduğunu ve kaybedilecek zaman olmadığını düşünerek hareket etmeliyiz. Allah yardımcımızdır...”

Kuvâ-yi Milliye’nin 28-30 Haziran tarihlerindeki Aydın Taarruzu sonrası, Yunanlılar üstün kuvvetlerle taarruza geçerek 4 Temmuz’da yeniden işgal etmişlerdir. Bunun üzerine Kuvâ-yi Milliye müfrezeleri Aydın ile Nazilli arasındaki Köşk mevkiine çekilerek burada yeni bir cephe kurmuşlardır. Demirci Mehmet Efe de kızanlarıyla birlikte Köşk’e gelerek “*Umum Kuvâ-yi Milliye Komutanı*” olmuştur. Hacı Şükrü Bey, Nazilli Cephesi Komutanlığını; Yörük Ali Efe, Menderes Bölgesi Komutanlığını; Arap Yüzbaşı adıyla anılan Nuri Bey, Menderes Milli Alay Kumandanlığını; Binbaşı İsmail Hakkı Bey, Menderes Cephesi Topçu Kumandanlığını üstlenmişlerdir. Galip Hoca (Celal Bey) da bu cephe dedir. Nazilli’de genel bir Heyet-i Merkeziye kurulmuş, buna Aydın, Muğla, Denizli, Burdur, Isparta ve Antalya Merkez Heyetleri bağlanmıştır.⁴⁹ Bölgede toplam asker sayısı 600-800 civarındadır. Komutanları 175. Alayın 1. Tb. Komutanı Hacı Şükrü Bey, 57. Topçu Komutanı Bnb. Hakkı Bey’dir. Bölgedeki düzenli birlikler, 135. ve 175. Alay’dan kurulan üç taburdur. Zeybekler ve civar ahaliden oluşan milli kuvvetlerin kumandanları Yörük Ali Efe ve Postlu Mestan Efedir.⁵⁰

5.c. Salihli Cephesinin Oluşması

Kasaba ve Ödemiş’e doğru yayılan Yunanlılar, Ahmetli İstasyonu’nu bir müfreze ile ele geçirmişlerdir. Alaşehir eşrafından Esat Bey, 40-50 kişilik bir kuvvetle, Ahmetli’ye girmiş ve Yunan karakollarına baskınlar düzenlemiştir. Yunanlılar Urganlı’ya kadar çekilmiş, ancak yerli Rumların yardımıyla geceleyin bir baskın yaparak Esat Bey kuvvetlerinin bazılarını şehit ve bir kısmını da esir etmişlerdir. Ertesi gün Salihli’den, Halil Efe’nin topladığı bir millî müfreze Ahmetli’ye girerek Yunanlıları geri atmış ve Salihli Cephesi’ni kurmuşlardır. Çerkes Ethem, bu cephenin komutasını üstlenmiş, Parti Pehlivan Ağa, Sarı Edip Efe gibi mücahitlerin de katılımıyla burada kuvvetli bir millî cephe kurulmuştur. (EK-1) Kuvâ-yi Milliye’nin faaliyeti ve kazanılan başarı haberlerinin süratle her tarafa

⁴⁹ Mehmet Arif, “Anadolu İnkılâbı, Miralay Mehmet Arif Bey’in Milli Mücadele Anıları”, 42-47.

⁵⁰ Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, sayı 26 (Nisan 1987), 8-12.

yayılması halkın mücadele duygularını artırmıştır. Memleketin milli silâhlı teşkilâtını üstlenen; *Müdafaa-i Hukuk-u Milliye* ve *Redd-i İlhak Cemiyetleri* etrafına toplanan Kuvâ-yi Milliye'nin gücü giderek artmakta, cepheler güçlenmekte ve toplanan bağışlarla da her türlü ihtiyacı sağlanmaktadır. Bazı askeri birlikler de (özellikle *makinalı tüfek ve topçular*) mücahitlere katılmış ve zamanla milli cepheler gerçek birer muharebe cephesine dönüşmüşlerdir. Bölgede toplam Türk askeri sayısı 2.000 civarındadır.⁵¹

Gerçeği görmeye başlayan düşman, evvelce düşündüğü gibi az bir kuvvetle kollarını sallayarak ve geçtiği yerlerde alkışlanarak serbestçe memleketi istilâ edemeyeceğini iyice anlamıştır. Bu sebeple İzmir'den daha fazla kuvvet getirmeye başlamış ve cepheleri kuvvetlendirmek zorunda kalmıştır. Bütün bu gayretlerin yeterli olmadığını görünce de İtilaf Devletlerinden yardım talebinde bulunmuşlardır.⁵²

5.d. Akhisar Cephesinin Oluşması

Bu bölgenin kumandanı Binbaşı Hüsnü Bey'dir. Birlikleri 188. Alaydan bir nizamiye müfrezesi ile Akhisar kazası ve Marmara nahiyesi halkından oluşan milli kuvvetlerden ibarettir. Milli kuvvetlerin başında sırasıyla; Manisalı Mirimiran Halit Paşa, Hafız Hüseyin Bey, Dramalı Rıza Beyler bulunmuşlardır. Askerlerin toplamı 800 kişiden ibarettir. Manisa'yı işgal eden Yunan fırkası da bir kısmıyla Akhisar, diğer kısmıyla Salihli taraflarında bulunan Kuva-yi Milliye'ye karşı cephe almıştır. Akhisar Cephesi, Akdeniz sahilinden, Kasaba yakınında Gediz nehrine kadar uzanmaktadır. Başlangıçta birkaç grup halinde ve az bir kuvvetle muhafaza edilen üç bölgeye ayrılmıştır. Sonradan bu bölgeler, büyük bir cephe halinde birbirleriyle irtibatlandırılmış ve derinliğine sıralanmıştır.⁵³

5.e. Kocaeli Cephesi

1920 senesi başlarında bölgede I. ve II. Düzce isyanları olmuştur. Bu isyanları bastıran, Kocaeli bölgesindeki 11. ve 24. Tümen Komutanlığı'nın harekâta hazır birlikleri ile Kuvâ-yi Milliye'dir.⁵⁴ I. Düzce isyanı iki ay kadar devam etmiş, isyan bölgesi; Düzce'den başlamak suretiyle Hendek, Adapazarı ve Bolu bölgelerine kadar yayılmıştır. İsyanın bastırılmasına; Mürettep Aydın, 24. ve 11. Tümenler, Afyonkarahisar Milli Alayı, Gökbayrak Müfrezesi, Osmancık Milli Müfrezesi ve Kuvâ-yi Seyyare katılmıştır. II. Düzce isyanı, 1-27 Ağustos 1920 tarihleri arasında yaşanmıştır. İsyan bölgesi; Düzce-Bolu-Mudurnu ve

⁵¹ Mehmet Arif, "Anadolu İnkılâbı, Miralay Mehmet Arif Bey'in Milli Mücadele Anıları", 42-47.

⁵² Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, 35. , *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 26 (Nisan 1987), 8-12.

⁵³ Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, 34. , *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 26 (Nisan 1987), 8-12.

⁵⁴ 24. Fırka, 61. Fırka, Kütahya Bölge Komutanlığı, Saruhan Kumandanlığı, Menteşe Bölge Komutanlığı.

Adapazarı'dır. İsyanın bastırılmasında; Mürettep Aydın, 24. Tümen, Ankara Süvari Alayından iki bölük ve bölgedeki Milli Müfrezeler kullanılmış düşman bir daha hareket edemeyecek şekilde, püskürtülmüş ve bölgeden uzaklaştırılmıştır. Her iki harekât da, Ali Fuat Paşa'nın komutasında yapılmıştır.⁵⁵

1920 yılına gelindiğinde artık Kuvâ-yi Milliye çok çeşitli cephelerde, nizami birlikler halinde, süvari olarak, silah ve teçhizatı uygun, çoğunlukla düzenli birlikler bünyesinde yer almıştır. Türk İstiklâl Harbi süresince de verilen her türlü görevi yerine getirmiştir.⁵⁶

6. Kuvâ-yi Milliye Harekâtı'nın Özelliği ve Uygulanması

"Kuvâ-yi Milliye" harekâtı, "Gerilla Harbi"nin bütün özelliklerini taşımaktadır. Esası "vur ve kaç" taktiğidir. "Her yerde bulunmak, fakat iz bırakmamak" prensibinden hareket edilir. Gerilla stratejisinde daima, düşmanın fiziksel ve moral açıdan gittikçe artan bir şekilde bunalımlı bir duruma düşürülmesi amaçlanmaktadır. Gerilla hareketinin geleceği ve başarısı, mücadelenin yapıldığı bölgedeki halkın tutumuna bağlıdır. Halkın gerillaya bilgi ve ikmal maddeleri temininde yardıma istekli olmaları kadar, gerillanın saklanması yardım etmesi ve işgal kuvvetlerine bilgi vermemeleri ile de yakından ilgilidir. Başarı, düşman hakkında güvenilir bir istihbarat, harekât bölgesi hakkında bilgi, buna karşın düşmanın istihbaratsız bırakılmasıdır. Gerekli bilgilerin ne kadar çabuk ve ayrıntılı olarak elde edilebileceği, yerel halkın yardımını sağlamada gösterilecek başarıya bağlıdır. Ancak gerillalar, kendi halkına zararlı olmuşlar ve düşmana verdirdikleri kayıplardan çok daha büyük ölçüde misilleme yapılmasını tahrik etmişlerdir. Bunların doğrudan doğruya veya dolaylı olarak sebep oldukları maddi zarar, kendi vatandaşları arasında büyük sıkıntılara yol açmıştır.⁵⁷

Bekir Fikri'ye göre de; "Küçük bir birlik harekâtı, büyük bir ordunun teorik harekâtına daima üstündür..." " ... Bir savaşın başarısı, tarih demek olan askerlik kurallarının mütaalasından ziyade, savaş sırasında meydana gelebilecek duruma göre yeni kuralların bulunabilmesinde aranmalıdır." Yani savaş sırasında kim o zamana kadar uygulanmamış yeni bir kural bulur, tatbik ederse başarı onundur. Bazı talimnamelere göre ise başarı, mutlaka düşmana karşı üstün kuvvetlerle muharebede aranmakta, karşılıklı denge sağlanması, birbirine eşit kuvvetlerde görülmektedir. Oysa; "Başarı hiç bir vakit çokluğun, asayişin, silâhların, cephanenin, büyük ikmal maddelerinin olmayıp; niteliğin, maneviyatın, azim ve iradenindir." ⁵⁸ Kuvâ-yi Milliye

⁵⁵ "İstiklal Savaşında Kocaeli Bölgesindeki Harekat", Yaz. Bnb. Kazım Aras, 102 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, sayı 43 (Askeri Matbaa, 1936), 7-35.

⁵⁶ Ata Kabasakal, "1920 Yılında Kuva-yi Milliye Örgütleri, Eylemleri ve Gelişmeler", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 60-63 (2002), 23-29. (Detaylı bilgi için bakınız.)

⁵⁷ B. H. Liddel Hart, *Strateji-Dolaylı Tutum*, Çev. (E) Gen. Cemal Enginsoy (Gnkur. Basımevi, 1973), 400-403.

⁵⁸ Bekir Fikri, *Balkanlarda Tedhiş ve Gerilla "Grebene"* (Belge Yayınları, 1976), 4-6.

harekâtı belirli dönemlerde başarıya ulaşmış, Yunan işgalcilerine rahat ve huzur hakkı tanınmamıştır.⁵⁹

7. Kuvâ-yi Milliye'nin Önemli Muharebeleri

7.a. Bergama Baskını (14/15 Haziran 1919)

12 Haziran 1919 günü Yunan kuvvetleri 800 kadar piyade, süvari ve topçu birliğinden oluşan takviyeli bir taburla Bergama'yı işgal etmiştir. Büyük kısmıyla şehrin güney batısında, Soma'ya karşı emniyet tertibi almış, diğer unsurlarıyla Eskikale harabeleriyle kasabanın batı sırtlarında bulunmaktadır. 14. Kolordu Kumandanlığı, Yunan işgalinin doğuya doğru genişlemesini engellemek üzere 188. Alayı Poyracık köyü istikametine sevk etmiş, Ayvalık bölgesinden de kuvvetli bir müfrezenin Bergama yönünde hareket etmesini emretmiştir. Bunun üzerine Ayvalık Bölge Kumandanı Ali Bey, iki ağır makinalı tüfekle takviye edilmiş olan 172. Alayın Birinci Taburu ile Altınova, Burhaniye, Gömeç, Kozak ve çevre köylerden katılan milli kuvvetlerden oluşan müfrezeyi Binbaşı Cemal Bey komutasında Bergama yönüne göndermiştir. Bu müfreze Kozak, Yağcı Bedir aşiretlerinden katılanları da alarak büyük kısmı ile Yukarı Bey'den Bergama'ya doğru yürüşe geçmiş, 14 Haziran günü Bergama'nın kuzeyinde İncecik köyüne ulaşmıştır. Ayazmatlı Nazmi Bey komutasındaki müfrezeden iki kol Bergama'nın batısından hareketle Dikili-Menemen yönlerine karşı düşmanın ulaşım yolunu kesip, haberleşme hatlarını tahrip edecektir. Poyracık'ta toplanan 270 mevcutlu milis kuvvetleriyle birlikte, Bergama'nın batı ve güneybatısına ilerleyecek olan 188. Alay, Binbaşı Cemal Bey müfrezesini de emrine alarak 14/15 Haziran'da Bergama'yı basacaktır. 14 Haziran'da her yönden gelen kuvvetler düşmanı çember içine almışlardır. Taarruz hazırlığı esnasında firar eden bir düşman eskerinin bu faaliyeti haber vereceği düşünülererek, Yunanlıları tedbir almaya fırsat vermeden bastırmak için Bergama üzerine taarruza geçilmiştir. Gün batmadan önce başlayan harekâtla Kuvâ-yi Milliye, dükkân ve kahvelere dağılmış olan düşman birliklerine baskını gerçekleştirmiştir. Yunanlıların maneviyatı hiç beklemedikleri bu durum karşısında bozulmuş, birkaç kişisel karşı koyma da yok edilmiş, Dikili ve Reşadiye yönünde kaçmaya zorlanmışlardır. Çekilmeye çalışan ve tam bir bozguna uğrayan düşmanı, bu yönde bekleyen Nazmi Bey müfrezesi dağıtmış, geri kalanlar ise dağlara ve Menemen yönüne doğru kaçmışlardır. Bergama'ya yapılan baskın sonunda düşmanın takviyeli taburuna yarı yarıya kayıp verdirilmiş, maneviyatı kırılmıştır. Kuvâ-yi Milliye'nin morali yükselmiş, halkın güveni artmış ve düşmana karşı harekete geçmelerini sağlamıştır.⁶⁰

Bergama baskını, İzmir Kuzey Cephesi'nde Kuvâ-yi Milliye'nin ilk başarılı harekâtı olup, savunmadan taarruza geçiştir. Apak'a göre; *"..., milli harekât tarihinde ilk sırada yer alacak bir hadisedir. Milli ayaklanmanın ilk şanlı olayıdır. Onu*

⁵⁹ Celal Erikan, *Kurtuluş Savaşı Tarihi* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 65-66.

⁶⁰ E. Alb. Kenan, "Türk İstiklal Savaşında Milli Kuvvetlerin Kullanılması ve Bundan Çıkan Sonuçlar", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 80 (Eylül 2003), 24-25.

düzenleyen ve ona iştirak eden subay, halk çocukları milli tarihimize yükselmesi gereken kahramanlardır.” Ancak baskın sonrası Yunanlılar, Menemen’de tam bir katliam yapmışlardır.⁶¹ Bergama’da yaşananlar milli kuvvetlerin mukavemeti hakkında gelecek için ümit vermiştir. ⁶² Bergama hezimetinden sonra Yunanlılar şehri geri almak için önce Dikili bölgesine bir alay kadar kuvvet çıkarmışlar, 19 Haziran’da iki alayla tekrar taarruz etmişlerdir. Yaşanan kanlı muharebelerden sonra Kuvâ-yi Milliye, üstün kuvvetler karşısında herhangi bir kayıp vermeden geri çekilmiş, 20 Haziran’da Yunanlılar Bergama’yı ele geçirmişlerdir.⁶³

7.b. Malkoç Köprüsü Baskını (16 Haziran 1919)

Baskın, Aydın Cephesi’nde Kuvâ-yi Milliye’nin henüz oluştuğunda yapılmıştır. Haziran ayı başlarında düşman kuvvetleri Nazilli dahil olmak üzere bölgedeki demiryollarını işgal etmiş ve bir alay kuvvetindeki birliğinin kargâhını Aydın’da kurmuştur. Selçuk-Aziziye-Aydın ve Nazilli bölgesinde topçu ile takviyeli iki alayı bulunmaktadır. İstasyonlar ile demiryolu köprülerini kuvvetli müfrezelerle tutmaktadır. 57. Tümen tarafından kurulan Kuvâ-yi Milliye müfrezesi harekete hazır olup, 8 Haziran’da Çine kuzeyinde Menderes boyuna gönderilmiştir. (Yüzbaşı Ahmet, Teğmen Zekai, Yedek Teğmen Necmi; Yörük Ali, Kılıçoğlu Hüseyin ve 40-50 silahlı ile köylüler...) Tümen Komutanının ana fikri; demiryolları ve çevresindeki düşmanın etkisiz hale getirilmesi, ulaşım yollarının kesilmesi/kullanılmasının önlenmesidir. Bu düşünceleri Yörük Ali ve Kılıçoğlu Hüseyin Efelere söylediğinde Efeler; *“Bey amca, sen hiç merak etme, Allah’ın izniyle biz hemen yola çıkacağız. Bundan sonra işimiz hep düşmanla uğraşmak olacaktır. Milleti bugüne kadar hep eşraf aldattı, kandırdı, yoksa biz şimdiye kadar durmazdık. Biz çıkalım arkamızdan millet gelir”* demişlerdir. Aydın’ın doğusunda, Menderes’in güneyindeki köylerde, *“memleketin başına gelen felâketi anlatarak ve düşmanı durdurmak için ölümü göze aldıklarını ilan ederek kuvvetlerini çoğaltmaya”* çalışılmaktadır. Yörük Ali Efe düşmanı aldatmak için çeşitli söylentiler çıkarmakta, *“Aydın’a gelerek Yunanlılara teslim olacağı”* haberlerini yaymaktadır. Rumlar, aracılık için Nazilli Piskoposunu Sultanhisar’a göndermişlerdir. Piskoposun, Yörük Ali’yi beklediği gece; müfreze, Malkoçlar’da treni koruyan düşman birliğine baskın yapmak üzere kayıklarla Menderes Nehri’ni geçmektedir. Sabaha karşı bu birliğe dağ yönünden baskın yapılmış, düşman iki kişi dışında tamamen yok edilmiştir. Ayrıca müfreze, bütün köprüleri ve tren yolunun çeşitli noktalarını tahrip etmiştir. Atçalı’da ki düşman birliğine de baskın yapılmış ve dağıtılmıştır. Neticede, düşman

⁶¹ Apak, *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, 61.

⁶² Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, 34-36.

⁶³ Bergama halkı, hiçbir kişi kalmamak üzere Soma istikametinde sevk olunmuşlardır. Eşyalarını ve hayvanlarını da beraberlerinde götürmüşler, hastaları bile yollamışlardır. Zira Yunanlılar bu bölgede yaşadıkları hezimetin intikamını Türk halkını öldürmek suretiyle alacaklardır.

demiryolu üzerinde bulunan birliklerini geri çekerek Aydın'da toplamıştır.⁶⁴ “Malkoç Köprüsü Baskını” ulusal hareketin gelişmesini sağlamıştır.

7.c. Erikli Baskını (20/21 Haziran 1919)

Aydın'ın batısındaki demiryollarında yerleşmiş düşman müfrezelerine baskınlar devam etmiştir. Bunlardan en önemlilerinden birisi “Erikli Baskını”dır. Bir makineli tüfekle güçlendirilen Teğmen Kadri Efendi Müfrezesi 20/21 Haziran 1919 gecesi Menderes Nehri'ni geçerek, gece yürüyüşü ile Erikli İstasyonu'na varmış ve hangarda kaldığı sanılan Yunan müfrezesini kuşatmıştır. Yetersiz bir keşifle yapılan bu hareket sonucu; sıcak dolayısıyla hangar dışında arazide bulunan düşman, hangara atılan ilk bomba ile uyanmış, panik halinde dağılmış, rastgele ateşe başlamıştır. Çatışma sabaha kadar iki buçuk saat devam etmiştir. Yunanlılar Karapınar ve Balatçık İstasyonları'ndan gelen yardım kuvvetleriyle sayıca üstün duruma gelmiştir. Kadri Efendi Müfrezesi ise hiç kayıp vermeden dağılıp yönünde güneye çekilmiş ve gözden kaybolmuştur. Bu baskın da amacına ulaşmış, düşmanın daha büyük korku ve endişe yaşamasına neden olmuştur.⁶⁵

7.d. Aydın Muharebeleri (28-30 Haziran 1919)

Aydın'da düşman işgali altındaki yerlerde, sınırlı ve düzensiz birliklerle yapılan, gerilla harbi uygulanmıştır. Bu tür bir harekât hükümet baskısından bıkan halkın durumuna da uygundur. Halk muharip olmakla beraber, özgür davranmaya eğilimlidir. Böyle bir durum karşısında komutan, “çete olarak anılan” küçük müfrezelerin birleşerek, subayların sevk ve idaresindeki kuvvetleri kullanmak durumundadır. Yeni teşkil edilmeye çalışılan ulusal kuvvetlere zeybek çeteleri de karışmıştır. Bu mücadelede elde edilecek yegâne verimli sonuç; vatan-dan düşmanın atılmasını sağlayacak güçlü birlikler oluşturulana kadar, elden silâhı bırakmamak, düşmanı sürekli darbelerle huzursuz etmek ve zaman kazanmaktır. Zeybeklerin bu özelliklerinden yararlanılması düşünülmüş, güçlü ve düzenli birlikler oluşturuluncaya kadar bunlardan istifade edilmiştir. Ancak çeşitli bahanelerle köylerine gitmelerine herhangi bir engel yoktur. Bu kuvvetlerin tam mevcutlu ve toplu olarak bulunmaları da imkansızdır. Köylerine silâhlı olarak gidip-gelen tam manasıyla düzensiz ve kontrolsuz birliklerdir. Bunlara dağıtılan silâhlarla halkın arasında dolaşmaları, köy gençlerini zeybek çetelerine katılım için teşvik etmektedir. Durumdan ve Hükümetin muhalif tavırlarından yerel memurlar da endişelidir. Kaymakamlık, ahalinin silâhlanmasının hangi emirlere dayandırıldığı hakkında soruşturma açmakta, hatta mevcut silâhları da toplamaktadır.⁶⁶

⁶⁴ (E) Alb. Kenan, “Türk İstiklal Savaşında Milli Kuvvetlerin Kullanılması ve Bundan Çıkan Sonuçlar”, 25-26.

⁶⁵ “Türk İstiklal Savaşında Milli Kuvvetlerin Kullanılması ve Bundan Çıkan Sonuçlar”, 26.

⁶⁶ 105 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı: 46, 100-104.

Henüz teşkilatlanma halinde bulunan askeri birlikler ile Kuvâ-yi Milliye'nin birlikte yaptıkları "Aydın Taarruzu", 28 Haziran 1919'da başlamış ve üç gün sürmüştür. Seferi mevcutlu takviyeli bir alay (dört taburlu) kuvvetindeki düşmanın, geri çekilmesiyle sonuçlanan bu hareket, milli kuvvetlerin uygun şekilde kullanılması ve nihayetinde başarı derecesi hakkında olumlu fikir verecek ve deneyimler kazandıracak bir niteliktedir. 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey'in komutasında gerçekleşen bu taarruzun ana fikri; düşmanın her yandan kuşatılarak şehrin ele geçirilmesidir. (Kroki: 1) Aydın Taarruzu'na katılan birlikler:

"Umurlu Müfrezesi :(Aydın'a doğrudan taarruz edecektir) Müfreme Komutanı, Topçu Alay Komutanı Binbaşı Hakkı; Kuvveti 175. Alayın 3. Taburu (150 Tüfek) ve İki toplu Topçu Bataryası. Kuvâ-yi Milliye; Nazilli Jandarma Yüzbaşısı Nuri ve "Dokuzun Mehmet Efe" Müfrezesi (60 Kişi), Denizli Yedek Subaylar Grubu (56 Kişi), Denizli Polis Komiseri Hamdi Bey Müfrezesi (65 Kişi), Yüzbaşı Hasan Fehmi Bey komutasında "Tavaslızade Ömer Ağa" Müfrezesi (40 Kişi), Ortakçılı Kara Mehmet Müfrezesi (25 Kişi), Salavatlı Halil İbrahim ve Sancaktar Ali Efe Müfrezesi (25 Kişi), Parakende Mücahitler (100 Kişi); Toplam 371 Kişidir. (Bu müfrezeye katılması emredilen 176. Alay, 1. Taburu 124 tüfekli, 4 ağır makinalı tüfekliler henüz yoldadır ve Aydın Taarruzunun üçüncü günü muharebeye katılabilmişlerdir.)

Menderes Köprübaşı Müfrezesi : (Aydın'ı güneyden kuşatacaktır) Komutanı, 175. Alay Komutanı Binbaşı Hacı Şükrü. Kuvveti: 175. Alayın 1. Taburu (90 Tüfekli), Bir Ağır Makinalı Tüfek Bölüğü (4 Tüfek), 135. Alayın 3. Taburu (59 Tüfekli), Mızraklı Süvari Bölüğü (45 Atlı), Skoda Dağ Obüs Bataryası (2 Toplu) Kuva-yi Milliye; Yörük Ali ve Kılılı Hüseyin Efe Müfrezesi (90 Kişi), Teğmen Kadri Müfrezesi (45 Kişi) Postlu Mestan Efe Müfrezesi (45 Kişi), Selami Bey Komutasında Koçarlı Müfrezesi (140 Kişi), Çine Gönüllüleri (200 Kişi); Toplam 520 Kişidir.

Söke Kuva-yi Milliyesi : (Germencik yönünden taarruz ederek düşmanın geri çekilme yollarını kesecektir.) Komutanı, 135. Alay Komutanı Yarbay Mazhar. Kuvveti: 135. Alay Karargahı (Bağarası), 135. Alay 1. Tabur (50 Tüfekli, Bağarası'nda), Bir Ağır Makinalı Tüfek Bölüğü (iki Tüfek, Bağarası'nda), 135. Alay 2. Taburu (40 Tüfekli, Söke'de), Bir Ağır Makinalı Tüfek Takımı Söke'dedir. Genel olarak, milli kuvvetlerin bir kısmı, nizamiye kuvvetleriyle beraber ve onların komutanlarının idaresindeydiler.

Nizamiye kıtalarının dışında kalanlarla birlikte milli kuvvetlerin genel toplamı 2.000 kişi kadardır. Aydın garnizonundaki Yunan birlikleri ise; 4. Piyade Alayı, 8. Girit Alayının bir taburu, Bir topçu bataryası kadar olup, yaklaşık 3.000 kişidir.⁶⁷

Harekât öncesi Şefik Bey, Menderes Köprüsünde bir harp meclisi toplamış ve durum görüşülmüştür. Kuvâ-yi Milliye kumandanlarının taarruzu destekler yönde düşüncelerini bildirmeleriyle 30 Haziran'da taarruza karar verilmiştir. Tümen Komutanı, ayrıca "Hristiyan unsurlardan muharebeye katılmayanlara karşı

⁶⁷ Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi (15 Mayıs-4 Eylül 1919), II nci Cilt, 1 nci Kısım, Yunanlıların Batı Anadolu'da İstila Hareketlerine Başlamaları-İzmir'in İşgali-Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkması-Milli Mukavemetin Kurulması, Haz. (E) General Hakkı Güvendik, (Gnkur. Basımevi, 1963), 140-155.

kesinlikle düşmanca davranılmamasını, yağma ve yıkım gibi eylemlere geçilmemesini" emretmiştir. Düşmanın 28 Haziran'da Çine yolu üzerindeki Menderes Köprüsüne sabah erken saatlerde taarruza geçmesi üzerine, milli kuvvetlerin harekâtı adeta bir "karşı taarruz" şeklinde başlamıştır. 28/29 Haziran'da kesin bir sonuca ulaşamamış, fakat düşman güneydeki mevzilerinden atılarak kasabanın içine sıkıştırılmıştır. Aynı gece cephane ikmali ve yiyecek teminiyle uğraşmıştır. En önemli sorun ise birliklerin dağılmaması ve düzenin bozulmamasıdır. Alınan önlemler sonucu çeşitli bahanelerle dağılan bir kısım Kuvâ-yi Milliye unsuru tekrar cepheye gönderilmiştir. Yeniden milli kuvvet toplanmaya çalışılmış, diğer yandan da yeni gönüllüler için Burdur deposundan silah ve cephane getirilmiştir. 29 Haziran'da topçunun kullanılma sorumluluğunu üzerine alan Hacı Şükrü Bey vasıtasıyla sahra topçusu ile harekâta himayeli olarak devam edilmiştir. Düşman şehrin içine çekilmekte ve Müslüman mahallelerini yakmaktadır. 30 Haziran'da Yunanlılar iyice sıkıştırılmış, manevi gücü de tamamen yok olmuş ve taarruzu karşılayamadığı görülmüş, geri çekilmeye başlamıştır. Bu durumda; ya düşman takip edilerek çekilme bozguna dönüştürülecek, ya da şehirde asayiş sağlanarak katliam ve soygunculuğa imkân verilmeyecektir. Sonuçta düşman takip edilememiş, dağdan inmiş eşkiyayı da yağmadan alıkoymak imkânsız hale gelmiştir. Şefik Bey, bütün Hristiyanları ve düşmana yardım edenleri hükümet binasına toplayarak büyük bir katliamın önüne geçmiş, yağma ise ne yazık ki devam etmiştir.⁶⁸

Aydın'ın Türkler tarafından ele geçirilmesinin etkisi çok büyük olmuş, bu esnada düşmanın kaçan büyük kuvvetleri, halkın maneviyatının yükselmesini sağlamıştır. Sonuçta bu bölgedeki milli hareket yayılmış ve kapsamı büyümüştür. Ancak düşman, Kuvâ-yi Milliye'nin gereği gibi düzenlenmediğini ve kontrolsuz bir kuvvet olduğunu anlamakta gecikmemiştir. Bütün kontrol noktalarına müfrezeler göndermeye başlamıştır. Türkler ise dağılan kuvvetlerin silâhlarını toplamağa ve yeniden gönüllüler kaydetmeğe başlamışlardır. Bütün levazım işlerini kadınlar, Nazilli'den düzenli olarak sağlamaktadırlar.⁶⁹ Taarruz esnasında Baltaköy'deki kadınlar, analar, düşmanın ateşine ve güneşin yoğun ısıcağına rağmen, Türklük, Müslümanlık şerefi için savaşıyor erkeklerle; su, ayran, ekmek ve yemek taşımaktadır.⁷⁰

4 Temmuz 1919'da takviye alan Yunanlılar Aydın'ı tekrar işgal etmişlerdir.⁷¹ 1919 yılı Ağustos ayında başlayan; Demirci Mehmet Efe, Yörük Ali Efe ve Hacı Şükrü Bey arasındaki güç ve rekabet mücadelesi, yeniden tertiplenme ve düzenlenme gerektirmiş, komuta yapısında önemli değişikliklere gidilmiştir.⁷²

⁶⁸ E. Alb. Kenan, "Türk İstiklal Savaşında Milli Kuvvetlerin Kullanılması ve Bundan Çıkan Sonuçlar", 30.

⁶⁹ Celal Bayar, "Batı Cephesinde Kuva-yi Milliye'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 15 (Mayıs 1986), 8-17.

⁷⁰ 105 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı: 46, 111-112.

⁷¹ Harp Mıntıkaları, Şehir ve Kasabaların İşgal, İstirdat ve Bombardıman Tarihleri (Genelkurmay Matbaası, 1940), 77.

⁷² 105 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, sayı 46, 166-172.

Neticede bunlar için hazırlanan mühürlerle ("*Aydın Mıntıka Kumandanı Demirci Mehmet Efe*", "*Cenubi Aydın mıntıkası Kumandanı Yörük Ali*", "*Aydın Zeybek Ordusu Kumandanı Hacı Şükrü*") sorumluluk alanları ayrılmış, sorun çözülmüştür. Gökçen Hüseyin Efe, 19 Ağustos 1919'da düzenlenen Fata baskınında mükemmel bir gerilla savaşı örneği vermiştir. Yunanlılar, üzerlerinde yaratılan bu baskılar sonucu nasıl intikam alacaklarını şaşırılmışlar, kendi halinde yaşayan Türklere dahi şiddet uygulamışlar, çete, casus olarak adlandırılıp hapsedilmişler, hatta öldürmüşlerdir. Vesikasız olarak şehire, girmeği yasaklamışlardır. Gökçen Efe, Yunanlıların ve yerli Rumların huzurunu fazlasıyla kaçırmış, geri emniyetlerini sarsmıştır. Yunanlılar iyice bunalmış, hiddetleri artmıştır.⁷³ Ancak, Kuvâ-yi Milliye'ye sızmış olan zararlı kişilerle, gerçek Kuvâ-yi Milliye'ciler arasındaki gizli mücadele "*İstiklâl Harbi*" süresince devam etmiştir.⁷⁴

8. Kuvâ-yi Milliye'nin Bölge Kongreleriyle İlişkisi

Batı Anadolu'da faaliyet gösteren Kuvâ-yi Milliye'nin mevcudu 1920'de yaklaşık 15.000 kişiye ulaşmıştır. Böyle bir silâhlı gücün ayakta tutulabilmesi başlı başına bir sorundur. Yedirilme, giydirilme ve barınmaları, devamlı artış gösteren ancak dönemsel özellikler arz eden gönüllülerin ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Hatta mali kaynakların yetersizliği nedeniyle, herhangi bir çatışma veya yakın tehlike olmadığı zamanlarda mevcudun azaltılması yoluna gidilmiştir. Her birliğin iç yapısı ve teşkilâtlanması kendine veya yöreye özgüdür. Silâh ve teçhizat bakımından farklı özellikler nedeniyle, yedek parça ve cephane ikmali güçtür. Halk gereken desteği sağlamaya çalışırken adeta ikili bir vergi mükellefiyeti ile karşılaşmıştır. Bir yandan Duyûn-u Umumiye ile Reji İdaresi'ne vergi öderken, diğer yandan Kuvâ-yi Milliye'ye "*Nakdî ve Aynî Teberru*" adıyla, para veya mal bağışlamaktadır. Bunun miktar ve oranı, bölgede faaliyet gösteren "*Müdafaa-i Hukuk ve Reddi İlhak*" kuruluşları tarafından belirlenmektedir. Yazılı bir kuralı olmadığı için de; "*kimden, ne zaman, ne kadar para veya bağış*" isteneceği belli olmayıp, istismar da edilmiştir.⁷⁵

8.a. Birinci Balıkesir Kongresi (28 Haziran-13 Temmuz 1919)

Kongrede Kuvâ-yi Milliye faaliyetlerinin etkinliğinin sağlanması amacıyla çok önemli kararlar alınmıştır. Balıkesir'de kurulacak Heyet-i Merkeziye'de cephele ve kazalar ayrı ayrı temsil edilmiştir. Heyet-i Merkeziye başkanlığına, Hacım Muhittin Bey seçilmiştir. Cephelerdeki kuvvetlerin hangi kazaların yardımıyla beslenecekleri, Redd-i İlhak heyetlerinin yetki ve bağlantıları, cephelerin takviyesi için hangi kazalar halkının nerelere sevk olunacakları tespit edilmiştir.

⁷³ Bayar, *Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Giriş*, Cilt 7, 42-67.

⁷⁴ Bayar, *Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Giriş*, Cilt 8, 3-6.

⁷⁵ Alptekin Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları* (Maliye Bakanlığı Ellinci Yıl Yayınları, 1973), 173-191.

Görüşmelerde müfrezeler ile mevcut kumandanlıkların işbirliğine, yedek subaylardan yararlanılmasına karar verilmiştir.⁷⁶

8.b. İkinci Balıkesir Kongresi (26-30 Temmuz 1919)

Vatanın kurtarılması esas amaç olup, siyasetle uğraşılması reddedilmektedir. Genel seferberlik ilan edilmiş, bazı bölgelerden alınacak askerler belirlenmiştir. Her kazada oluşturulacak ikmal heyetlerinin başında bölge eşrafı bulunacaktır. Heyet-i Merkezi'yelerin görevleri belirlenmiştir. Özellikle askerin sevki ve istihbaratın elde edilmesi kurallara bağlanmıştır. Cephe gerisindeki faaliyetlerin düzenlenmesi için "*Menzil Müfettişlikleri*" kurulacaktır. Bunlar; Ayvalık-1, Bergama-Soma-2, Akhisar-3 olarak sıralanmıştır. Genel masraflar her kasabanın büyüklük ve gücüyle orantılı olacaktır. Subay ve diğerlerine verilecek maaş ve ikramiyelerin takdiri, bölge sorumlularına bırakılmıştır. Erzakın dağıtım şekli Heyet-i Merkeziye'nin kararına bırakılmıştır. Şehit ve yaralıların ailelerine verilecek ikramiye bölge sorumluları tarafından takdir edilecektir. Her kaza heyeti göndereceği subaylara ve erlere birer vesika verecek, milli orduya katılımda bunlar esas olacaktır. Ahali elindeki silahlar, Heyet-i Merkeziye'lerce toplanacak, karar onların yetkilerinde olacaktır. Yunanlılarla ülkeyi terk edene kadar görüşülmeyecektir. Firar edenler ve davet edilip göreve gitmeyenler, ülke dışına çıkarılacak mümkünse Yunan tarafına gönderilecektir. "*Atebe-i Felek-Mertebe-i Cenab-ı Hilafet-Penahi'ye*", "*Makam-ı Sami-i Sadaret-i Uzma'ya*", "*İngiltere, Amerika, Fransa, İtalya Mümessil-i Siyasilerine*" durum ve kongrede alınan kararlar hakkında birer telgraf çekilmiştir. Telgrafların sonunda; Kongre Başkanı, Eşraftan Kongreye katılanlar ve bölgedeki Kuvâ-yi Milliye Kumandanlarının imzaları vardır.⁷⁷

8.c. Nazilli Kongresi (8 Ağustos 1919)

"*Nazilli Heyet-i Milliye*"si tarafından 8 Ağustos'ta, Menderes Vadisi'nde Yunan işgaline karşı tertiplenen Kuvâ-yi Milliye ile işbirliği sağlamak, keyfi uygulamaları önlemek için toplanmıştır.⁷⁸ Gönüllü asker, silah, cephane, yiyeceğin sağlanması Heyet-i Milliyelerin görevleri arasındadır. Bunlar, memur atamalarını yapacak ve muhtaç savaşçı ailelerine yardım edecekler, bağış miktarını belirleyeceklerdir. Yaşı uygun olan, ancak yüz lira bağışta bulunanlar askere

⁷⁶ Mücteba İlgürel, *Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri* (Atatürk Araştırma Merkezi, 1999), 87-100.

⁷⁷ Hacim Muhittin Çarıklı, *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yi Milliye Hatıraları (1919-1920)*, Düzenleyen: Şerafettin Turan (Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967), 112-120.

⁷⁸ Asaf Gökbel, *Milli Mücadelede Aydın*, Sad. Hüseyin Kuruüzüm (T.C. Efeler Belediyesi Kültür Yayınları, 2012), 298-299.

alınmayacaktır. Genel merkeze, Denizli ve Muğla'da kurulacak şubeler vasıtasıyla hareketin sürekliliği için her türlü destek sağlanacaktır. Toplanacak gelir fazlası derhal Genel Merkeze gönderilecektir.⁷⁹

8.d. Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)

Yunan tecavüzlerine karşı mücadele ve savunmayı tertiplemek, işgal sahasını sınırlamak, Yunanlıların bölgede yarattıkları mezalim ve facianın büyük devletlere iletilmesini sağlamak ve Kuvâ-yi Milliye faaliyetlerini belirli bir düzene koymak için 16-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında yapılmıştır. (EK-2) Kongre, her türlü particiliği ve çeteciliği reddetmektedir. Genel seferberliği kabul etmekle birlikte, bölge özelliklerinin de dikkate alınması sağlanacaktır. Erzakin toplanması ve dağıtımı yerel yöneticiler ve belediyeler vasıtasıyla olacaktır. Şehit ve yaralı ailelerine gereken destek sağlanacaktır. Fırar edenlerin diğer cephelere kabul edilmesi ilgili kumandanın sorumluluğundadır. Cephe personeli harbin cereyanı dışındaki bölgelerde, özellikle görevli değil iken silahsız dolaşacaktır. Ayrıca, İzmir'deki Büyük Devletlerin Tahkikat Komisyon Başkanı'na, Padişaha, Sadaret Makamına, İstanbul'daki Büyük Devletlerin siyasal temsilcilerine, İşgal Kuvvetleri Kumandanı General Milne'ye, İzmir'deki Tahkikat Komisyonu Üyeleri ve generallerine, Osmanlı Demiryolları Müdüriyeti'ne (Taşımada indirim yapılması hakkında), *"içinde bulunulan durum, Yunanlıların bölgede yaptığı zulüm ve kongrede alınan kararlar"* hakkında birer telgraf çekilmiştir. Telgrafların sonunda Kongre Başkanı, (Delegeler) Eşraftan Kongreye katılanlar, Kuvâ-yi Milliye Kumandanlarının imzaları vardır.⁸⁰ Bu kongrede cephelerin teşkilat kadrosu hazırlanmış, cephe gerisi ve diğer kumandanların görevleri/bölümlenmesi, faaliyetleri belirli esaslara bağlanmıştır. Ayrıca teşkilâtı oluşturan unsurların *"Tahsisat-ı Şehriyesi"* (Alacakları ücretler) belirlenmiştir.⁸¹ *"Kuvâ-yi Milliye Menzil Müfettişliği Vezaiifi"* hakkında talimat hazırlanmıştır. Talimat; *"Kuvâ-yi Milliye kıtaatının iâşe ve geri hizmetini (hizmetini) temin etmek üzere her cephe için bir Menzil Müfettişliği"* teşkilini içermektedir. Müfettişlerin bölge eşrafından olması esası kabul edilmiştir. Ayrıca üç kişiden oluşan bir heyet belirlenecektir. Müfettişlik karargâhında; veznedar,

⁷⁹ Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*, 200-209.

⁸⁰ Çarıklı, *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvayı Milliye Hatıraları* (1919-1920), 121-221. Enver Konukçu, *Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)* (Atatürk Araştırma Merkezi, Yücel Ofset Ltd. Şti., 2000).

⁸¹ Çarıklı, *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvayı Milliye Hatıraları* (1919-1920), 222-224. *"Alay Kumandanı (4000 Krş), Kumandan Muavini (3000 Krş.), Tabur Kumandanı (3000 Krş), Kumandan Muavini (2500 Krş), Bölük Kumandanı (2500 Krş), Kumandan Muavini (2000 Krş), Takım Kumandanı (2000 Krş), Menzil Müfettişi (3000 Krş), Menzil Katibi (2000 Krş), Anbar Memuru (2000 Krş), Menzil Heyeti Azaları her birine (2500 Krş), Doktor (2500 Krş), Hastane Katibi (2000 Krş), Reddi İlhak Heyetleri katibi (1500 Krş), Cephe Efradı (600 Krş.), Menzil ve Hastane Efradı (900 Krş.), Taburlar sabit efradına (900 Krş.), Reddi İlhak Heyeti Piyadesi (1500 Krş.), Reddi İlhak Heyeti Piyade Reisleri (1800 Krş.), Reddi İlhak Heyeti Süvarileri (3000 Krş.), Reddi İlhak Heyeti Süvari Reisleri (3500 Krş.) Mıntika Tahsisatı; Mıntika Kumandanı (2500 Krş.), Mıntika Çavuşu (1500 Krş.), Mıntika Katibi (1500 Krş), Tabur Kumandanı (2000 Krş.), Tabur Çavuşu (1500 Krş.), Birinci Bölük Kumandanı (1500 Krş.), Takım Kumandanı /adet/ 3 (1000 Krş.)"*

maaş ve mübaya (satın alma) memuru, erzak ve tayin memuru, merkez anbar memuru (iki yazıcı), on hizmet eri bulunacaktır. Talimatın üçüncü faslı "*Hukuk ve Vezai*" hususlarını içermektedir. Bu fasılda, subaylara verilecek tabildot ve diğer erzak ile erata yevmiye olarak verilecek erzak listesi yer almaktadır. Bunun yanında; "*Heyet-i Merkeziye Talimatnamesi* (Teşkilat ve icra edeceği görevler), *Harekât-ı Milliye ve Reddi İlhak Talimatnamesi* (Her kazada teşkil edilecek; Levazım, Maliye, Teşkilat Heyetleri ve bunların görevleri) *Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Encümen-i Müdiran, Birinci Saruhan Milli Alayı'nın Teşkilâtı*" talimatnameleri yayınlanmıştır.⁸²

Kuvâ-yi Milliye'nin Heyet-i Temsiliye ile ilişkilerinde; faaliyetlerinin düzene konulması, düşmana karşı birlik ve beraberliğin sağlanması, ordu ile ilişkileri, silah ve cephanelerinin temini ve korunması amacıyla, A-RMHC Tüzüğüne de "*Gizli*" Ek hazırlanmıştır (18 Eylül 1919).⁸³

9. Yunanlıların İleri Harekâtı Karşısında Kuvâ-yi Milliye (22-24 Haziran 1920)

1920 kış aylarında "*Milli Cephe*" yeniden tertiplenirken, Kuvâ-yi Milliye birlikleri de düzenli kuvvetlerle güçlendirilmiştir. İzmir Kuzey Cephesi, Ayvalık-İvrindi-Soma-Akhisar bölgelerine ayrılarak 61. Tümen (Alb. Kazım-Özalp-); İzmir Doğu Cephesi, Marmara gölü ile Gediz çayı, Salihli-Bozdağ-Kelas bölgelerine ayrılarak 23. Tümen (Alb. Ömer Lütfü); İzmir Güney Cephesi, Aydın-Söke bölgelerine ayrılarak 57. Tümen (Alb. Şefik-Aker-) ve Demirci Mehmet Efe emrine verilmiştir.⁸⁴ Ayrıca İzmir'in Doğu ve Güney Cepheleri Nazilli'de bulunan Albay Refet Bey'e bağlanmıştır. Cepheler, iase ve ikmal bakımından 12. ve 14. Kolordulara bağlıdırlar. Ayrıca sancak ve ilçelerdeki "*Müdafaa-i Hukuk*" şubeleri iase maddeleri göndermektedir. Silâh, cephe ve diğer donanım yeterli olmayıp, yakın birliklerin mevcut depolarından sağlanmaktadır. Yunanlıların İzmir, Aydın, Ödemiş, Ahmetli, Manisa, Bergama ve Ayvalık'ta ki beş tümeni ve bağlı birliklerde yaklaşık 62.000 asker bulunmaktadır. Türklerin ise bütün cephelerdeki düzenli ve Kuvâ-yi Milliye kuvvetlerinde yaklaşık 15.000 asker olup, topçuları yeterli değildir. Geniş bir cepheye yayıldıklarından siklet merkezi sağlayabilme, herhangi bir bölgede kuvvet tasarruf etme imkânları yoktur. Eğitim yapılamamakta, muharebe ve ateş gücü geliştirilememektedir. Ayrıca muharebede en önemli unsur olan ihtiyatları yoktur. Bütün bu olumsuz gelişmeler yanında bir de Halife'nin teşviki ile milli kuvvetleri ve cephe gerisini tehdit eden Anzavur isyanları ile uğraşılmaktadır. Bu arada Yunanlılar Bozdağ'a taarruz etmiştir. Kuvâ-yi Milliye unsurlarının buna karşı koymaları, ciddi bir düşman taarruzu karşısında milli kuvvetlerin düşeceği durumu yansıtmaktadır. Nitekim; 22-24 Haziran 1920 tarihlerinde,

⁸² *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yi Milliye Hatıraları*, 225-238.

⁸³ İstanbul Araştırma Merkezi, "*Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Tüzüğü*", BTTD, sayı 2 (Mart 1997), 22.

⁸⁴ *Türk İstiklâl Harbi, Batı Cephesi*, cilt 2, kısım 2 (4 Eylül 1919-9 Kasım 1920) (Gnkur. Basımevi, 1965), 111.

İzmir'in Kuzeyi ve Doğusuna (Soma-Harta-Ayvalık-Alaşehir) yönelik olarak başlayan harekâta, Yunanlıların elde ettikleri başarı, bunun en bariz göstergesidir. Türkler düzenli orduya geçinceye kadar Yunanlılar, Balıkesir (30 Haziran 1920), Nazilli (3 Temmuz), Bursa'yı (8 Temmuz) ele geçirmişlerdir. 1920 yılının Temmuz ortalarına gelindiğinde; Bergama-Soma-Akhisar-Salihli-Aydın Cephesi dağılmış, savunma görevi tamamen düzenli ordu birliklerine bırakılmıştır.⁸⁵

Kuvâ-yi Milliye'nin doğuşu ve faaliyetleri, Osmanlı Devleti'nin mevcut kanunlarına ve düşüncelerine uygun değildir. Çünkü devlet, İtilâf Devletlerine karşı mağlubiyetini, Mondros Mütarekesi koşullarını kabul ettiğini beyan etmiştir. Dolayısıyla, İstanbul Hükümeti Kuvâ-yi Milliye'yi kanun dışı olarak tanımlamaktadır. Diğer yandan Kuvâ-yi Milliye, TBMM Hükümeti'ni kurmuş, ülke yönetimi milletin iradesi ile halkın eline geçmiştir. Artık dahili siyaset ve uluslararası ortamda güveni sağlamak için şimdiye kadar kendisini koruyan, fakat yasal olmayan kuruluşları, kendi kanun, düzen ve kadroları içerisine almak durumundadır.

10. Kuva-yi Milliye'nin Kaldırılması

İstanbul'daki yönetim merkezine bağlı, ancak işgaller karşısında ülke savunması için gerçek bir otoriteye sahip olmayan Kuvâ-yi Milliye, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nin emri altına girmeye yönelmiş, böylece Anadolu'yu koruma görevi doğrudan doğruya halkın eline geçmiştir.⁸⁶ Büyük Millet Meclisi hükümeti oluşturulurken "*Erkan-ı Harbiye-i Umumiye*" (Genelkurmay) de bünyesine alınmış, başkanlığa getirilen İsmet Bey (İnönü); iç güvenliği sağlamak için isyanları bastırmak, cepheleri düzene koymak ve emir-komuta birliğini sağlamak amacındadır.⁸⁷

1 Mayıs 1920'deki Meclis Gizli Oturumu'nda söz alan Mustafa Kemal Paşa da Kuvâ-yi Milliye hakkında şu görüşleri ileri sürmektedir; "*Kuvâ-yi Milliye, ordu, her şey ve her vasıta artık doğrudan doğruya milletin taht-ı emrine girmelidir... İş memleketin müdafaaı olduğuna ve bu işin de vazife-i asliyesi ve hakikiyesi bulunduğu göre bütün vasıtaların aynı emir ve kumandaya tabi olması gerekir... Bu kumanda da şunun*

⁸⁵ E. Alb. Kenan, "Türk İstiklal Savaşında Milli Kuvvetlerin Kullanılması ve Bundan Çıkan Sonuçlar", 61-65. (23. Tümen Komutanı çözülmenin sebeplerini şu şekilde açıklamaktadır; "*Düşmanın sayıca çok üstün olması, esirleri şehit etme haberlerinin yaygınlaşması üzerine erler esir düşmek için cepheden uzaklaşmak arzusunda kalmışlardır. Bölge halkından olan Kuvâ-yi Milliye unsurları kendi köylerine dönmek istemekte ve durumdan endişe duymaktadır. Düşman zulmünden korkan halk da geri çekilme kollarına karışarak büyük kitleler oluşturmuş, manevi kuvvet bu yüzden tamamen kırılmış, düzen ve disiplin sağlamak için alınan önlemler sonuçsuz kalmıştır. Geri çekilen birlikler akşam Alaşehir vadisi kuzey ve güney sırtlarına yönelerek takipten kurtulmaya çalışmaktadır.*")

⁸⁶ Sezai Kürşat Ökte, *Toplum Hareketinin Perde Arkası (1918-1922) Halkla İlişkiler* (DERİN Yayınları, 2004), 258-264.

⁸⁷ TBMM, *Zabıt Ceridesi*, Cilt 1, 3 Mayıs 1336, 196-198; Cilt 1, 4 Mayıs 1336, 202-203. İsmet İnönü, *Hatıralar* (Bilgi Yayınevi, 2009), 184-186.

veya bunun elinde değil, kuvvetlerin heyet-i umumiyesi Büyük Millet Meclisi iradesinde olmalıdır..."⁸⁸ "İcra Vekilleri Heyeti" programıyla da bu düşünceler daha belirgin hale getirilmiştir.⁸⁹ 16 Mayıs'ta Kuvâ-yi Milliye teşkilâtı, Müdâfaa-i Milliye'ye bağlanmış, yedirilip içirilmeleriyle diğer ihtiyaçlarının hükümetçe karşılanacağı kararlaştırılmıştır.⁹⁰

7 Haziran itibarıyla iç güvenliği sağlamak üzere Müdâfaa-i Milliye Vekâleti'ne bağlı Seyyar Jandarma Müfrezeleri kurulmuş ve bölgelerindeki Kuvâ-yi Milliye unsurları bunlara bağlamıştır.⁹¹ Düzenli orduya geçişi hızlandıran önemli gelişmelerden biri de Gediz Taarruzu olmuştur.⁹² 24 Ekim'deki bu harekâta, Genelkurmay Başkanlığı karşı çıkmıştır.⁹³ Taarruz kararı Cephe Kumandanı Ali Fuat Paşa tarafından verilmiş, askeri harekât belirgin bir başarı elde edilemeden sonuçlanmıştır.⁹⁴ 1920 sonlarında Batı Cephesi'nde yoğunlaşan Yunan taarruzları, Kuvâ-yi Milliye unsurları tarafından karşılanamayınca; düzenli orduya geçiş daha zorunlu bir hal almıştır. Ali Fuat Paşa görevden alınarak; Batı Cephesi ikiye bölünmüş. Kuzey-Batı kısmının komutanlığına Alb. İsmet Bey, Güney kısmın komutanlığına da Alb. Refet Bey getirilmiştir. Her iki cephe de Genelkurmay Başkanlığı'na bağlanmıştır.⁹⁵ Nihayet 27 Aralık 1920'deki hükümet kararıyla düzenli orduya geçilmiştir.⁹⁶ Böylece Ulusal Kurtuluş Mücadelesi tamamen düzenli ordu tarafından yürütülmüş; Kuvâ-yi Milliye de tarihteki yerini almıştır. Bu durum, Askeri Yargıtay tarafından alınan kararlarla da desteklenmektedir: "*Kuvâ-yi Milliye'nin vatan savunması için teşekkül etmiş bir kuvvet olduğuna şüphe yoktur. Düşman tecavüzlerine karşı vatan ve milletin namusunu kahramanca savunma ve koruma ile meşgul bulunduğu, böyle bir zamanda yalnız Kuvâ-yi Milliye ile ilgilerinden dolayı sanık tutulmuş olan kimselerin takdir ve alkışlanmağa değer yurtseverliklerinin suç sayılarak sanıklık altında bulunmaları ve bunun sonunda yargılanmalarının yapılarak aleyhlerine bir hüküm çıkarılması katiyen adaletle bağdaşmaz...*"

97

Sonuç

Anadolu Türk toplumunun güvenlik endişesiyle oluşturduğu bir yapılanma biçimi olan Kuvâ-yi Milliye, özellikle "*Batı Anadolu'da*" askeri gücün

⁸⁸ Sadi Borak, *Gizli Oturumlarda Atatürk'ün Konuşmaları* (Çağdaş Yayınları, 1977), 48.

⁸⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt 1, İçtima 13, 9 Mayıs 1336 (1920), 241-246.

⁹⁰ *Harp Tarihi Vesikalar Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, 1965, sayı 54, Vesika No: 1235.

⁹¹ İhsan Güneş, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009), 308-314.

⁹² Cemal Kutay, *Çerkes Ethem Tamamlanmış Dosya* (Özgür Yayınları, 2004), (Detaylı bilgi için bakınız.)

⁹³ TBMM Gizli Celse Zabıt Ceridesi, Cilt 1, 276.

⁹⁴ *Türk İstiklal Harbi*, Batı Cephesi, Cilt 2, Kısım 2 (Genelkurmay Basımevi, 1965), 296-330.

⁹⁵ İnönü, *Hatıralar*, 206-207. (Detaylı bilgi için bakınız.)

⁹⁶ Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, Cilt 2, 725.

⁹⁷ Hamdi Atamer, "Milli Mücadeleye Katılanlar Hakkında Askeri Yargıtayın Kararı", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 3 (Aralık 1967)

yetersiz kaldığına inanan halk tarafından örgütlenen silahlı karşı koyma eylemidir. İstanbul Hükümeti, bu harekâtı önceleri desteklemiş, hatta bu durum basında bile yer almıştır. Harekâtın gelişmesi esnasında ise hükümet desteğini azaltmış, uluslararası siyasi platformlarda sorunun çözülebileceğini ileri sürmüştür. Oysa bölgede geliştirilen harekât çıkarları zedelenen birçok halk kitlesi tarafından yürütülmek zorunda kalmıştır. Ordu ise 1920 yılı sonuna kadar, devlet kuvveti olarak görülmeye çalışmış, düşman karşısına çıkardığı unsurlarını Kuvâ-yi Milliye içinde bulundurmuştur. Düzenli birlikler kurulana kadar Kuvâ-yi Milliye'nin bütün ihtiyaçları, mevcut birliklerden, bölgede faaliyet gösteren Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin planlamasıyla sağlanmıştır.

Kuvâ-yi Milliye uluslararası ortamda; Türk halkının Yunan işgalini sükûnetle karşıladığı düşüncesinin yerleşmesini önlemiş, İtalyan ve İngiliz çıkarlarına uygun hareket edenler aleyhinde olmuştur. İzmir'in işgali sonrası Yunan ordusunun Anadolu'da kolaylıkla ilerlemesine engel olmuş, baskınlarla huzursuz ve tedirgin etmiş, kayıplar verdirmiş, gerilerini ve ikmal yollarını kesmiştir. Türk köylerini, Rum ve Ermeni çetelerinin baskınlarından korumuştur. Gerek Türk Hükümeti'ne, gerekse dünya kamuoyuna Anadolu hareketini milli bir ayaklanma olarak göstermiş, Osmanlı Hükümeti'nin tertiplediği isyanları bastırmıştır. Müdafaa-i Hukuk teşekküllerinin kurulmasına, çalışmasına destek olmuştur. Ordunun yeniden teşkilatlanmasına imkân ve zaman kazandırmış, Milli Mücadele süresince orduya destek olmuştur. Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ne girişmek için taraftar sağlamış, halk adına düşmana ilk kurşunu atmıştır. Mücadeleye yanaşmayan nüfuzlu tabaka ve sınıfların isteyerek/istemeyerek bu savaşa taraftar olmalarını sağlamıştır.

Milli Mücadele'nin gerektirdiği maddi ve manevi fedakârlıkları toplum geneline yaymıştır. Cephelerin gerisinde faydalı hizmetler görmüş, kaçan askerlerin kıtalarına katılmalarında etkili olmuştur. Ancak; gerekli bir düzen ve uyum içerisine girememiş, disiplinsizliğe meyilli olduğundan da çeşitli sorunlar yaratmıştır. İçlerinden bir veya birkaçına yönelik bir hadiseyi veya tecavüzü, kanunun ve uygun aklın çözmesine bırakmamış, şiddet ve intikam duyguları ile gidermeye çalışmıştır. Bu arada muhaliflerin, intikâm almak için yaptıkları telkinlerin, yalanların, ara bozma girişimlerinin etkisinde kalmıştır. Halkın ileri gelenleri, bazı kanaat önderleri, kararsız devlet memurlarında hoşnutsuzluk yaratmış ve mücadeleye aleyhtar olmalarına sebep olmuştur. Fakat bu olumsuzluklar, elde edilen faydalarla karşılaştırıldığında, hoş görülmüştür. Yapılan baskınlarda görüleceği üzere, elde edilen başarının devamını getirecek gücü sağlayamamış, kalıcı olamamıştır. Ancak söz konusu düzenli olmayan faaliyetler belirli sürelerde düşmanın dengesini bozmuş, halkın ulusal güçlere inancını artırmıştır. Bölge halkı, başlangıçta gereken desteği sağlayamamış olmakla birlikte, harekâtın devamında bir yandan özgür davranmaya yönelirken, diğer yandan düşman üzerinde oluşturulan baskıdan memnundur. Bu durum müfrezelerin zaman içerisinde, "*çatışma bitti*" diyerek köylerine dönmelerine neden olduysa da tekrar toparlanarak üstün kuvvetlerle mücadele etme yeteneğini teşvik etmiştir.

Bölge kongrelerinde alınan kararlar gerçekten çok önemli olup, Kuvâ-yi Milliye unsurlarının maddi-manevi tüm ihtiyaçlarını karşılayacak niteliktedir. Desteklenebilmesi için uygulanan ilave vergi sistemi, çoğu zaman halkın tepkiyle karşılanırsa da, elde edilen yüksek başarı oranı bunu giderebilecek niteliktedir. Tüm bunların yanında ilgili müfrezelerin geride kalan ailelerine sağlanan destek, cephede gösterdikleri faaliyetle yakından ilgilidir. Zira bu destek sayesinde akılları ailelerinde kalmamıştır. Ailelere sağlanacak desteğin birlik komutanlarınca belirlenmesi de önemli bir konudur.

Sonuç olarak şunu söylemek mümkündür ki; bölgelerini savunmak amacıyla hiç bir yerden talimat almadan tamamen güvenlik endişesiyle, faaliyete geçen bu müfrezeler, mücadelenin başlangıcında gerçekten etkili olmuştur. Ancak, düzenli birliklere karşı uzun süreli veya sürekli hareket yeteneğinden yoksun olmaları nedeniyle, sonuç almak için yeterli değildir. Bunu dikkate alan TBMM Hükümeti de zaten Kuva-yi Milliye'yi kaldırarak, hareketin devamı için gerekli tedbirleri geliştirmiştir.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Atatürk ile İlgili Arşiv Belgeleri. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Başkanlığı Yayınları, Yayın No:1, 1982.

Harp Tarihi Vesikalar Dergisi. Genelkurmay Basımevi, 1962, Sayı 38., 1965, Sayı 54., 1975, Sayı 72, 73, 74., 2002, Sayı 113.

Resmi Yayınlar

Askeri Tarih Belgeleri Dergisi. Genel Kurmay, Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı.

Harp Tarihi Encümeni, Harp Mıntıkaları, Şehir ve Kasabaların İşgal, İstirdat ve Bombardıman Tarihleri, (İtalyan, Balkan, Büyük Harp ve İstiklal Mücadelesinde). Genelkurmay Matbaası, 1940.

İstiklal Savaşında Kocaeli Bölgesindeki Harekât. yaz. Bnb. Kazım Aras, 102 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Askeri Matbaa, 1936, Sayı: 43.

İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali. cilt 2, yaz. Emekli Alb. M. Şefik, 105 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Askeri Matbaa, 1 Haziran 1937, Sayı: 46.

Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami (Günsav). Mayıs-Haziran 1919., haz. Hamdi Gürler, Genelkurmay Basımevi, 1994.

Türk İstiklâl Harbi, Batı Cephesi (15 Mayıs-4 Eylül 1919). Cilt 2, Kısım 1, Yunanlıların Batı Anadolu'da İstila Hareketlerine Başlamaları-İzmir'in İşgali-Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkması-Milli Mukavemetin Kurulması, haz. (E) General Hakkı GÜVENDİK, Gnkur. Basımevi, 1963.

Türk İstiklâl Harbi, Batı Cephesi. Cilt 2, Kısım 2, (4 Eylül 1919-9 Kasım 1920), haz. Rahmi Apak, Reşat Hallı, Kadri Coşkuner, Gnkur. Basımevi, 1965.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Gizli Celse Zabıtları.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Zabıt Ceridesi.

Süreli Yayınlar

Akşam

Hakimiyet-i Milliye

İkdam

Vakit

Kitaplar

- Abadan, Yavuz. *Mustafa Kemal ve Çetecilik*. Varlık Yayınları, 1964.
- Ağaoğlu, Samet. *Kuvayı Milliye Ruhu, Birinci TBMM*. Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Ali, Kılıç. *Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları*, der: Hulusi Turgut. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.
- Apak, Rahmi *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990.
- Arikoğlu, Damar. *Hatıralarım*. Tan Gazetesi ve Matbaası, 1961.
- Aydemir, Şevket Süreyya. *Tek Adam Mustafa Kemal 1919-1922*, cilt 2. Remzi Kitabevi, 2009.
- Aykut, Mehmet Şeref. *Trakya Milli Mücadele Tarihi Malta Hatıratı ve Malta'da Türkler*, haz. Hasan Berke Dilan, ALFA Yayınları, 2001.
- Bayar, Celal. *Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Giriş*, cilt 6. Sabah Kitapçılık San. ve Tic. A.Ş., 2002.
- Bayar, Celal. *Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Giriş*, cilt 7. Sabah Kitapçılık San. ve Tic. A.Ş., 2002.
- Borak, Sadi. *Gizli Oturumlarda Atatürk'ün Konuşmaları*. Çağdaş Yayınları, 1977.
- Cebesoy, Ali Fuat. *Milli Mücadele Hatıraları*, ed. Osman Selim Kocahanoğlu. Temel Yayınları, 2010.
- Çarıklı, Hacim Muhittin. *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvayı Milliye Hatıraları (1919-1920)*. düzenleyen: Şerafettin Turan, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967.
- Dursunoğlu, Cevat. *Milli Mücadelede Erzurum*. T.C. Ziraat Bankası Matbaası, 1946.
- Ergil, Doğu. *Milli Mücadelenin Sosyal Tarihi*. Turhan Kitabevi, 1981.
- Erikan, Celal. *Kurtuluş Savaşı Tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- Ertürk, Hüsamettin. *İki Devrin Perde Arkası*, haz. Samih Nafiz Tansu. Sebil Yayınları, 1996.
- Fikri, Bekir. *Balkanlarda Tedhiş ve Gerilla "GREBENE"*. Belge Yayınları, 1976.
- Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, cilt 2. Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2008.
- Gökbel, Asaf. *Milli Mücadelede Aydın*, sadeleştiren: Hüseyin Kuruüzüm. T.C. Efeler Belediyesi Kültür Yayınları, 2012.
- Gökbilgin, Tayyib. *Milli Mücadele Başlarken*, Cilt I. İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.
- Güneş, İhsan. *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.
- Hart, B. H. Liddel. *Strateji-Dolaylı Tutum*, Çev. (E) Gen. Cemal Enginsoy. Grnkur. Basımevi, 1973.
- Hobsbawm, Eric. *Haydutlar*, çev. Fatma Taşkent. LOGOS Yayıncılık, 1990.
- İlgürel, Mücteba. *Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*. Atatürk Araştırma Merkezi, 1999.

- İlkin-Tekeli, Selim-İlhan. *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989.
- İnönü, İsmet. *Hatıralar*. Bilgi Yayınevi, 2009.
- Karabekir, Kâzım. *İstiklâl Harbimiz*. Türkiye Yayınevi, 1959.
- Kutay, Cemal. *Çerkes Ethem Tamamlanmış Dosya*. Özgür Yayınları, 2004.
- Müderrişoğlu, Alptekin. *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*. Maliye Bakanlığı Ellinci Yıl Yayınları, 1973.
- Ökte, Sezai Kürşat. *Toplum Hareketinin Perde Arkası (1918-1922) Halkla İlişkiler*. Derin Yayınları, 2004.
- Özalp, Kazım. *Milli Mücadele 1919-1922*, cilt 1. Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998.
- Özalp, Yalçın. *Mustafa Kemal ve Milli Mücadelenin İlk Zaferi*. Belediye Kültür Yayınları No:1, 1984.
- Özkaya, Yücel. "Kuvâ-yi Milliye", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. Cilt 8, Sayı 24, 1992.
- Selek, Sabahattin. *Anadolu İhtilâli*, cilt 1. Kastaş Yayınevi, 2010.
- Taçalan, Nurdoğan. *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, Milliyet Yayınları, BAHA Matbaası, 1970.
- Tansel, Selahattin. *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, cilt 1-2, Milli Eğitim Basımevi, 1977.
- Türkmen, Zekeriya. *Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2001.

Makaleler

- Arif, Mehmet. Anadolu İnkılabı "Miralay Mehmet Arif Bey'in Milli Mücadele Anıları." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 57 (Ekim 2001).
- Atamer, Hamdi. "Milli Mücadeleye Katılanlar Hakkında Askeri Yargıtayın Kararı." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 3 (Aralık 1967)
- Atamer, Hamdi. "Kuva-yi Milliye'ye Katılanların Listesi." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 6 (Mart 1968).
- Atamer, Hamdi. "Halk Ordu ve İstanbul Hükümetleri." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 8 (Mayıs 1968).
- Atamer, Hamdi "Milli Mücadele Başlangıcında Hürriyet ve İtilaf Partisi." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 60 (Eylül 1972).
- Bayar, Celâl. "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Temeli Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 31.
- Bayar, Celal. "Batı Cephesinde Kuva-yi Milliye'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri.", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 15 (Mayıs 1986).
- Baykara, Tuncer. "Zeybekler.", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 22 (Temmuz 1969).
- Baytulluoğlu, Hamdi. "Milli Mücadele Başlıyor.", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 11 (Ağustos 1968).

Baytulluoğlu, Hamdi. "Milli Mücadele Başlıyor.", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 12 (Eylül 1968).

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, "Mondros Mütarekesi'nin Uygulamaya Geçildiği Günden İtibaren Anadolu'da, Düzenli Ordunun Kuruluşuna Kadar Geçen Sürede Milis Kuvvetleriyle Müsterek Olarak Kıtalar Tarafından Teşkil Edilen Muhtelif Cephe-ler" yay. haz: Tülay Duran, sayı 26 (Nisan 1987).

Ercan, Yavuz. "Kuva-yı Milliye'nin Yapısı ve Niteliği Üzerine Bir Tahlil.", *İkinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Gnkur. Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1985.

İlgar, İhsan. "Garp Cephesinin Kuruluşu ve İlk Emirler.", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 7 (Nisan 1968).

İstanbul Araştırma Merkezi, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Tüzüğü." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 2, (Mart 1997).

Kabasakal, Ata. "1920 Yılında Kuva-yı Milliye Örgütleri, Eylemleri ve Gelişmeler." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 60-63 (2002).

Kenan, E. Alb. "Türk İstiklal Savaşında Milli Kuvvetlerin Kullanılması ve Bundan Çıkan Sonuçlar." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 80 (Eylül 2003).

Ökte, Ertuğrul Zekai "Türk Millet Mücadelesi II." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 25 (Şubat 1999).

Ökte, Ertuğrul Zekai. "Milli Mücadele Döneminde Milli Hareketler ve Ordu İşbirliği." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 56 (Eylül 2001).

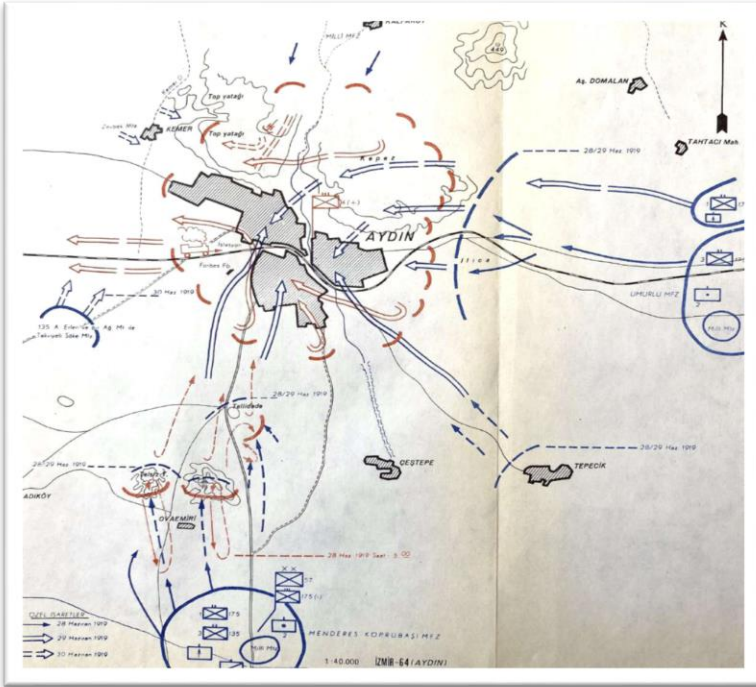
Sertoğlu, Mithat. "Milli Mücadelemizde Kahraman Denizli." *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 6 (Mart 1968).

Türsan, Nurettin. "Atatürk'ün Türk Kurtuluş Savaşı Stratejisi." *Birinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Gnkur. Basımevi, 1983.

Sözlükler

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, 2010.

Kroki-1
Aydın Taarruzu⁹⁸

⁹⁸ *Türk İstiklal Harbi*, Cilt 2, Batı Cephesi, Kısım 1, haz. Hakkı Güvendik, Gnkur. Basımevi, 1963, Kroki 22.

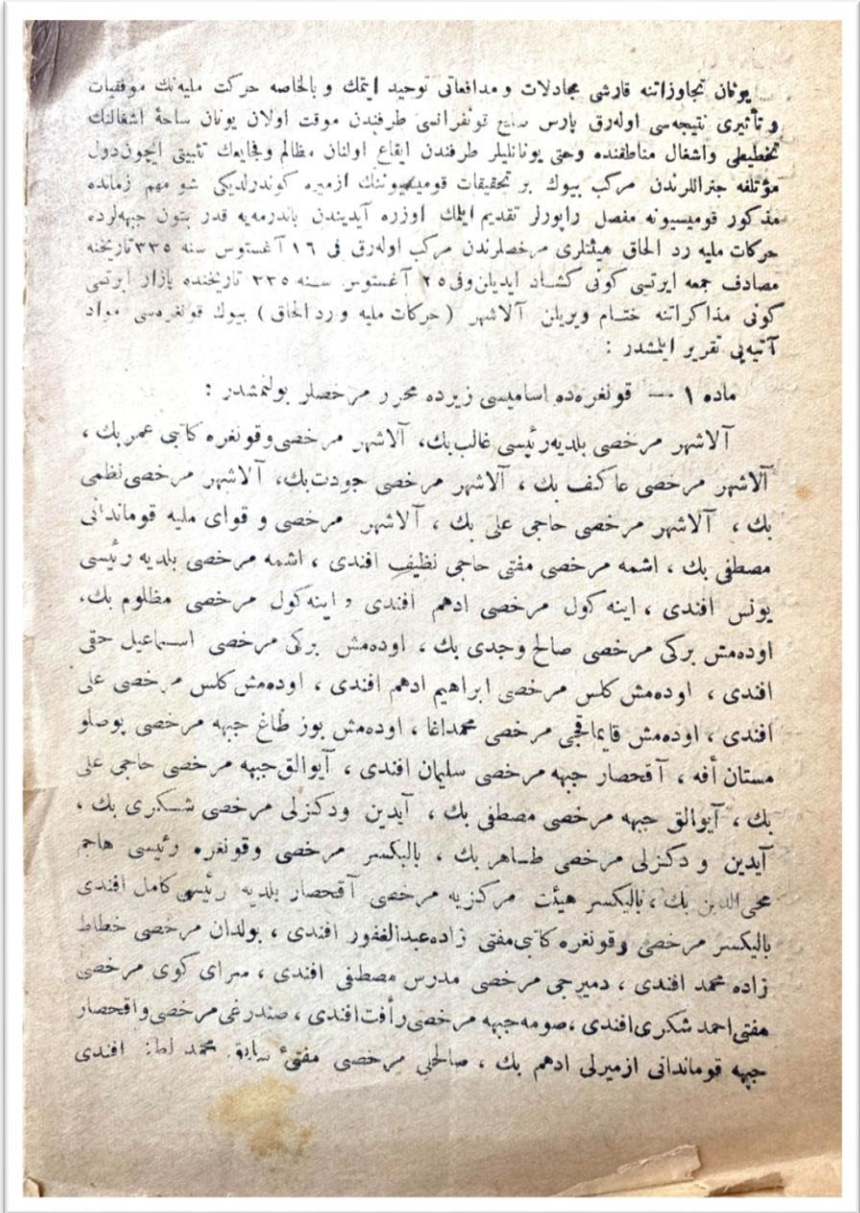
EK-1
Aydın ve Çevresi Kuva-yi Milliye Komutanları⁹⁹

Sarı Edip Efe, Osmanzade Hamdi Bey ve Diğerleri

⁹⁹ Ata Kabasakal, "1920 Yılında Kuva-yi Milliye Örgütleri, Eylemleri ve Cepheleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 61, 2002, 32.

EK-2

Alaşehir Kongresi'nde Kararlaştırılan Hususlar¹⁰⁰¹⁰⁰ Alaşehir Kongresi'nde alınan kararlara ilişkin belgenin aslı.

EK-2 (Devamıdır)

عینی مظاهرت و تسهیلاتی کو سترمه سی لازم و عکس حال قومپانیانک یالکز صفت عثمانیه سنه دکل حتی منافع اساسیه سنه ده منافیدر .

۲ — قونقره تمثیل ایتدیکی مملکت و ملتک منافعی ایله غیر قابل تألیف کوردیکی شو مساواتسزلغی شمدیلک قومپانیا اداره و یا شخصیت معنویه سنک تسیتندن زیاده یونانیلر قدر مملکت مزه حسن عداوتله حرکت ایدن بعض مستخدمینک آمال مخصوصه سی اوله رق بالتلیق بو حاله نهایت ویرلمسی رجاسنی کال خلوص و حسن نیتله بیان ایدر .

۳ — قونقره اشبو رجاسنی مدیرنت علیه لنجه حسن تلقی ایدیله جکینه امیدوار اولمقله برابرده از یاده صبر و تحمل اولمدیغنی بیان و آثار فضیله سنه کمال اهمیت و سرعتله انتظار ایدر .

۴ — کرک محترم قومپانیا کره و کرکسه شرکتلرک تمثیل ایتدیکی فرانسه حکومت فحیمه سنه قارش یلک صمیمی بر صورتده حسن حرمتله مشبوع اولان قونقره مملکتی الشریح بر صورتده تمثیل ایدن تورک و مسلمان ملیتیه قومپانیا آره سنده کرکینکلر اجرا سیله خاصه توغل ایتدیکنه غیر قابل بر حاله قناعت ایتدیکی غیر مسلم مأمورلرینه هر ایکی جذبی حسن اداره متقابل حرمت و امنیت ایدم ایدم بیله جک مسلمان مأمورلر استخدا مانه معروضاتی حسن تطبیقی تأمین ایدم جک یکانه بر چاره اولق اوزره تلقی ایدر .

۵ — قونقره مقصد و ظنر و رانه سنه منافی کوردیکی اشبو حالاتک منع تکررخی اساس اوله رق تلقی بالقبول ایتدیکندن اشبو مقصد علویسنه وصول ایچون عندالایجاب وسائل مملکتک کافه سنه مع الاسف مراجعت کندیسنده برحق کوردیکی بیسان و مدیریت محترمه لنجه حالات مؤسسه حدوشه میدان ویرمه مملک خصوصنده کندیسیله همفکر اوله جینی قناعتنده بولوندیغنی درمیان ایلر .

احترامات فائقه مزک قبولی رجاسنی عرض ایله کسب مفخرت اولنور .

۲۳ آغستوس ۱۳۳۵

رئیس وکیل و عشاق مرخصی آلاشهر ملی قونقره رئیسی و بالیکسر هیئت مرکزیه مرخصی

هاجم هی الدین

رئیس وکیل و آلاشهر مرخصی و قوای ملیه قوماندانی

مملکی

کاتب و آلاشهر مرخصی

عمر لطیف

EK-3

Extended Abstract

The occupations that began after the Armistice of Mudros, along with the massacres initiated by Armenians in Eastern and Southern Anatolia, led to the death and displacement of many Turks. Following the Greek landing in Izmir on May 15, 1919, acts of killing, arson, destruction, and rape increased. Greek and Armenian minorities began demonstrations and excesses against the Turkishness, and the state authority remained unresponsive and accepted these developments. These events, which led to new developments in national awareness and security considerations within the Anatolian Turkish community, gave rise to the organizations "Kuvâ-yi Milliye" and "Müdafaa-i Hukuk," marking the beginning of the "Armed Resistance Period" of the National Struggle.

Kuvâ-yi Milliye means "National Forces." The concept and organization of "Müdafaa-i Hukuk," means "Defense and Protection of Rights", which emerged as a political concept during the National Struggle Period. This concept focused on defending and protecting national rights, rather than individual rights. It adhered to the principle of a national state and embraced a struggle within full legitimacy, organizing itself into associations and societies in accordance with laws and regulations. This understanding did not approve any political party viewpoint, emphasizing that the struggle was tied to societies rather than individuals, and rejected banditry.

Kuvâ-yi Milliye operated throughout the occupied country, particularly in Western Anatolia. The developments following the armistice led to the emergence of Kuvâ-yi Milliye, with resistance starting approximately fifteen days after the occupation of Izmir, gradually gaining popularity and developing day by day. The period from mid-1919 to the end of 1920 is referred to as the "Kuvâ-yi Milliye Period."

The term al "Kuvâ-yi Milliye" was used to describe "armed groups fighting a kind of guerrilla warfare outside regular army units, not tied to a central command" and "the entirety of the war." Its effectiveness increased on the Southern Front after the Sivas Congress. The Turkish nation had lost hope in the state and was now in a rush to protect its own existence. The first phase of the War of Independence consisted of "the contact of Kuvâ-yi Milliye with the enemy, guerrilla warfare, and the suppression of uprisings." The Turkish military was involved in all national movements and Kuvâ-yi Milliye. The skirmishes initiated by regiments of 15-20 men under the most adverse conditions increased the resolve and determination of the Anatolian people. Until regular forces were established, existing units met the logistical needs of Kuvâ-yi Milliye, making it easier for them to survive with support in weapons, ammunition, provisions, and various supplies. The formation and targeting of the "National Force" were achieved through the integration of the army with its people.

Much has been written and said about Kuvâ-yi Milliye. There are numerous sources on the subject, most of which are positive, while some are negative mainly due to legal and structural issues of Kuvâ-yi Milliye. The studies on this topic serve as reference works and have guided us. In this study, the operations carried out in Western Anatolia by the forces spontaneously formed by the people after the occupation of Izmir without any instructions from any authority were mentioned. It is hoped that it will be useful in research related to the initial phase of the National Struggle.